

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14— "
Pe 3 luni . . . 7— "
Pe o lună . . . 2/40 "

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 1/a.

—
INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 C.

—
Manuscrisurile nu se înapoiază.

Încotro merg ungurii?

De: A. D. Xenopol.

Politica ungurească privitoare la conducerea lăuntrică a statului este lipsită de orice rațiune. Inzadar caută ungurii uneori să îndreptățească purtarea lor față cu naționalitățile, prin exemplul Rusiei și al Prusiei care s'ar sili să rusifice și să germanizeze pe poloni tot prin mijloace silnice. Nu vom trata această chestie pe tărâmul dreptului, pe care e câștigată de mult, și în contra tuturor statelor care abuzează de puterea lor spre a distruge ceea ce natura a sădit; ci vom cerceta-o din punctul de vedere al *puterii* însăși pe care se întemeiază *putința* realizării ei.

Prusia și Rusia sunt state alcătuite din mai multe neamuri; dar majoritatea, imensa majoritate a populației la sate e omogenă, de același sânge și de același neam. În Rusia pe 120,000,000 de locuitori sunt vre-o 90,000,000 de mari-rusieni, în Prusia printre 3,000,000 de poloni, sunt 27,000,000 de Germani. Apăsarea cea mare a masei de același fel asupra insulelor de neamuri străine poate să aibă de rezultat desnaționalizarea acestora din urmă, cu toate că și în ele împotrivirea organismelor ce luptă pentru a lor existență, e foarte vie și puternică. Cu totul altfel stau lucrurile în statele poliglote, cum sunt: Helveția, Turcia, Austria și Ungaria. În

aceste state nu există un element precumpenitor ca număr, ci acel care avu tendința precumpenirii este mai răstrâns decât acel pe care vrea să-l stăpânească. În Austria sunt mai puțini germani, în Turcia mai puțini turci și în Ungaria mai puțini unguri decât popoare de alt neam. Din aceste state, cel dintâiu Helveția a rezolvit întrebarea conviețuirii elementelor etnice deosebite, lăsând pe fiecare din ele să trăiască după firea lor particulară. Tot spre această deslegare se îndrumă și Austria, cu toate că frământările cari întovărășesc trecerea dela vechiul organism cu pretenții de supremație germană, la acel de stat poliglot nu sunt încă de tot stâmpărate, dar ori cine vede că evoluția statului austriac merge către această țintă finală.

Turcia deși nu a urmărit direct desnaționalizarea popoarelor supuse de ea în vremile de predominare a puterii, tindea încă la distrugerea lor economică și la înăbușirea lor culturală, bunuri și ele apărătoare a naționalității. Această țintire a statului turcesc a provocat revoluțiile neîncetate, cari sprijinite și de puterile străine au adus pe rând dărâpânarea împărăției otomane prin deslipirea și emanciparea grecilor, românii, bulgarilor și sârbilor de sub autoritatea ei. Apoi pierderea mai mult sau mai puțin desăvârșită a Egiptului, Ciprului, a Algeriei, Marocului și acuma aceea a Tripolitaniei precum

și a Cretei și a Albaniei ce nu poate întârzia mult, va pune un capăt domniei otomanilor în Europa.

Helveția a arătat cum trebuie să fie organizat un stat poliglot; Austria spre a se menține, se îndrumă pe aceeași cale, respectarea firii deosebite a popoarelor conlocuitoare. Turcia care nu a vrut să recunoască aceste principii se duce de răpă.

Încotro merg ungurii?

Un memento

(§) Destăinuirile deputatului englez Faber au ridicat vâlul de pe un tablou al trecutului — un trecut nu așa de îndepărtat — și acest tablou reprezintă... un câmp de bătălie. D'abia acum se știe cu certitudine, că *războiul* era să izbucnească, astăvară, între Anglia și Germania, din cauza chestiunii marocane.

Foarte interesante sunt destăinuirile publicate de *Times* asupra modului cum era să izbucnească și cum a fost evitat războiul anglo-german. Erau momente critice pentru poporul englez. Izbucnise greva hamalilor din porturi, urmată de marea grevă a împiegaților dela căile ferate din întreaga Anglie.

Situațiunea era extraordinar de dificilă, periculoasă chiar, pentru Anglia. Din cauza acestei greve, o mobilizare a armatei de uscat engleze ar fi fost așa zicând imposibilă și tot imposibilă era și aprovizionarea vapoarelor de războiu cu munițiunile și pro-

Din literaturi streine.

Mica Gorli.

— Schiță —

de Paola Lombroso*)

Câte odată, când trec pe dinaintea școlii, mă gândesc la mica mea Gorli și așa vrea bucuros să o revăd pentru o clipită, să-i netezesc mânuțele ei osoase, mititele și să știricesc, dacă își mai aduce ea aminte de mine. Aș vrea atât de mult să povestesc ceva despre ea, fiindcă toți cred, că viața copiilor este bună și ușoară.

Gorli era o fetiță, care cerceta școala, la care funcționam eu în anul trecut ca suplinitoare de învățătoare. Tatăl ei era fochist, iar mama spălătoareasă — o familie foarte săracă; mâncau în casă *polentă* (*mămăligă italiană*) cu sare și nimic altăceva.

Ea era cea mai deșteaptă și mai mititică din clasă. Structura oaselor ei era asemănătoare cu aceea a unei păsăruici flămânzite și avea un fel deosebit, îndărătnic, de a se lăsa mângăiată. Își întindea căpșorul înainte și-și ridica trupșorul ei, — dacă o netezeai și-și spăla chiar mâinile, înainte de a veni la școală, pentru ea să și-le arate și ea să i-le netezesc eu.

Venea aproape în totdeauna târziu. Avea atâta de lucru înainte de școală! Într-o zi, când mă aflam într-o dispoziție sufletească rea și când intra ea în mijlocul clasei, pac, pac, cu păpușii ei de lemn,

*) Fiica lui Cesar Lombroso, criminologul și psihiatrul italian.

i-am zis, nici eu nu mai știu ce. „Dar Gorli, încearcă și vino și tu odată la timp! nu vezi că stai în drum clasei întregi?”

Fără ca să-mi răspundă ceva, numai că s'a uitat la mine și a ieșit — atinsă — pe ușă afară. Am auzit cum s'a îndepărtat și cum s'a înapoiat apoi cu inima plină de renușcări; a rămas însă după ușă și n'a îndrăsnit să intre. M'am dus atunci pe coridor. A privit la mine și mi-a întins puțințel mâinile.

— „De ce ești așa supărată?” am întrebat-o. „Asta nu-i frumos”, și am condus-o înlăuntru.

N'a vrut nici odată ca s'o dojenesc. Se părea ea și când ar trebui să existe între noi o legătură de un ordin mai superior.

Se apropia încet-încetșor de mine și mă întreba, dacă este prietena mea, iar dacă protestam și spuneam, că le am pe toate dragi, deopotrivă, se mâna ca și când i-aș fi atăcat onoarea.

Imi aduc încă aminte, într-o zi s'a rănit la un deget și i-am spus să vină în locuința mea, că am să-i dau arnică. A venit în seara aceea, era o sâmbătă seara. Se îmbrăcase curățel de tot. Când am petrecut-o, la plecare, până la ușă, mi-a căzut în brațe, m'a apucat de gât și m'a sărutat pătimăș.

— „De ce mă săruți tu așa? Spune!”

— „Pentru că o să fim atâta vreme despărțite, fără să ne vedem!”

Cu câteva zile înainte de Crăciun a început să lipsească dela școală. Eu am călătorit pentru vacanță și am aflat la reîntoarcere, că a murit

mama ei și că a lăsat în urmă-i o copilă de 5 luni. Toți știau în orașel, că biata femeie a avut de câte ori a fost lăuză frigurile lăuziei, dar își țara totdeauna boala după ea și n'a crezut nimeni că o să se sfârșească de astă-dată atât de curind. A stat atât de puțin în pat și a murit.

M'am dus să văd pe mica Gorli — pentru întâia dată. Am găsit-o într-o odă mizerabilă, în parter. Luase pe micuța pe după gâtul ei, sprijinind-o și cuprinzând-o cu amândouă mâinile. S'a bucurat că mă vede, dar era turburată și supărată, că am intrat și am găsit toate atât de murdare.

Mi-a bolborosit ceva despre o mătură împrumutată și apoi, ca să-mi dea ceva ocupație, mi-a povestit cu vioiciune despre o doamnă, care le-a trimis câteva hăinițe, când a auzit că a murit „ea”.

N'am auzit-o niciodată vorbind altfel despre mamă-sa, decât cu această determinație nehotărâtă și abstractă: „ea”, și fetița se înroșea de câte ori spunea asta. Când i-a scăzut, după câtăva vreme, perplexitatea, s'a făcut serioasă și tristă, dar n'a plâns.

— „Ce aveți să faceți cu micuța?” am întrebat eu.

— „A! aia ia laptele cu biberonul, mă pricep. „ea” m'a învățat. Ne-a arătat toate, că știa, că are să moară”.

O clipă a stat locului, dusă pe gânduri și legănă pe micuța ei sorioară, stringând-o spre sine.

— „De ce n'o dați în grija doicii?” Comuna îmi spusese, că e gata să plătească o doică.

— „Nu, nu, doamne ferește!”

Mi-a șoptit în ureche, cu ochii căscați mari,

viziunile de cărbuni și de hrană, necesare.

Germania, care era admirabil informată despre dificultățile cu cari trebuia să lupte guvernul Asquith, a profitat de încurcătura în care se găsea Anglia spre a stoarce concesiuni cât mai mari în cursul tratativelor asupra chestiunii marocane, cari urmau totmai atunci. D. Kiderlen-Wächter a venit înaintea d-lui Jules Cambon cu pretențiuni absurde, ilogice, și atunci s'a întâmplat că ministrul de externe german a reluat pretențiuni la cari renunțase odată.

Când greva în Anglia și-a ajuns apogeul, pretențiunile germane își ajunseseră și ele *maximul*, am putea zice *maximul* de tensiune. Acesta era momentul, când Germania era hotărâtă să înceapă ostilitățile.

Flota germană, echipată și înarmată ca pentru războiu, se găsea în Marea Nordului și torpiloarele germane încrucisau de parte spre coastele Angliei. Guvernul din Londra se găsea într'o situațiune critică.

D. Kiderlen-Wächter cerea întregul Congo francez. Dacă Franța și Anglia ar fi cedat, Germania ar fi pus mâna pe această colonie mare din Africa ecuatorială, care unită cu Camerumul deja german, ar fi format o imensă colonie germană în centrul Africei. Germanii, instalați acolo, ar fi amenințat în orice moment Congoul belgian și ar fi stânjenit chiar desvoltarea coloniilor engleze din Africa centrală și meridională.

Se știe ce importanță enormă au pentru Anglia coloniile ei. Poporul englez a apărut cu sângele său domeniul colonial și a făcut sacrificii enorme de sânge și de bani, ca să mărească încă acest domeniu. Cum ar fi putut Anglia să consimtă să i-se dea o lovitură așa de puternică în coloniile ei din Africa?

Războiul ar fi izbucnit, și Anglia ar fi avut puține șanse de izbândă, dacă greva generală dela căile ferate n'ar fi încetat ca prin minune. Se zvonise în Anglia, că germanii vor profita de grevă, spre a debarca în Anglia. *Patriotismul* șefilor greviști a fost înai tare decât dorul lor de a ingenunchia pe patroni. Insuși regele Gheorghe V., ajutat

de cabinetul Asquith, a intervenit în favoarea păcii. Iar pacea însemna salvarea Angliei.

Situațiunea s'a schimbat dintr'odată. Agresorii au trebuit să bată în retragere. Germania a primit atât dela Paris cât și dela Londra răspunsul categoric, că pretențiunile ei asupra Congoului francez sunt refuzate. Incetarea grevei din Anglia însemna înfrângerea Germaniei.

Intr'adevăr, lucrurile au luat o întorsătură dramatică. După pericolul prin care trecuse, Anglia s'a ridicat ca să-și afirme puterea. Franța, pe care Germania o jignise prin pretențiunile ei lipsite de măsură, s'a ambiționat și și-a „arătat colții“. Grandioasa manifestațiune navală dela Toulon și manevrele armatei de uscat au dovedit, că atât flota cât și trupele franceze, erau gata să înfrunte orice furtună.

Germania a început să abandone pretențiunile ei formulate de d. Kiderlen-Wächter. A trebuit să constate, că nici Franța nici Anglia nu se lasă terorizate și că aceste două puteri, unite, sunt în stare să ingenuncheze armile germane.

Se știe cari au fost consecințele acestei constatări înaintea căreia trebuia să se plece chiar și încăpăținatul Kiderlen-Wächter. Guvernul Caillaux a putut să înregistreze unul din cele mai strălucitoare succese diplomatice din câte a avut Franța. Marele duel diplomatic între cele două mari state apusene s'a sfârșit prin înfrângerea germanilor.

Destăinuirile curg înainte, din ce în ce mai interesante și mai caracteristice pentru actuala situațiune internațională. Ele aruncă o lumină vie, care nu mai lasă nici o îndoială, nici o umbră de necunoștință, asupra relațiilor anglo-germane.

Acum nu se mai poate nega, că Germania și Anglia sunt dușmane de moarte. Războiul n'a izbucnit astăvară, pentru că Germania n'a îndrăsnit să atace. Nu mai încapă însă nici o îndoială, că el a fost numai *amânat* iar nu definitiv înlăturat.

Concurența între cele două puteri mondiale a devenit prea supărătoare pentru amândouă, relațiunile lor politice au devenit prea reci, decât ca să se mai poată

amâna ciocnirea armată, care se așteaptă de atâta timp. Inrăutățirea situațiunii internaționale va contribui și ea mult la izbucnirea cât mai apropiată a furtunii. Este prea multă electricitate în aer: trebuie să se descarce.

Pentru noi românii, actualul conflict de interese, anglo-german, este de mare importanță, căci se știe, că România este aliata Germaniei. De aceea vom urmări cu atențiune toate fazele luptei actuale dintre națiunile apusene și vom veghea, ca politica noastră să corespundă cu interesele mari ale națiunii.

Deocamdată am constatat, că un războiu a fost evitat, printr'o adevărată minune. Să fim gata, ca atunci, când războiul va izbucni într'adevăr, el să nu ne găsească nepregătiți.

D. Mișu la ministru de externe ture. „La Liberté“ din Constantinopol scrie:

„D. Mișu, ministrul României, s'a dus sâmbătă la Sublima Poartă, unde s'a întreținut cu Assim Bey, ministru de externe, despre chestia taxei vamale de 3 și jumătate la sută privitoare la strugurii uscați. În cursul acestei întrevederi a fost pusă pe tapet chestia proprietăților din Dobrogea.“

Archiducele Franz Ferdinand și adjutantul său. Locotenent-colonelul *Alexander Brosch von Aarenau* din statul major, adjutantul clironomului și șeful cancelariei sale militare, s'a despărțit în toamna aceasta, de postul onorific ce a ocupat lângă moștenitorul tronului, pentru a face în calitate de comandant al regimentului 2 de vânători, serviciul la trupă care e prescris ofițerilor din statul major. Cu ocaziunea aceasta lt.-colonelul Brosch a fost medailat cu crucea ordinului Leopoldin în rangul de cavaler, o distincție deosebită, care se dă de obicei numai generalilor și pentru merite extraordinare. Acesta este în același timp și răspunsul celor ce (ca „*Neue Freie Presse*“) încercaseră a intriga împotriva sta-

povestea grozavă despre un copil, pe care l-au dat în seama unei doici, dar care a fost mâncat de un porc.

— „Vezi ce pătești, dacă dai copilul unei doici? Am să-l cresc eu, că știu cum se fac toate.“

Și a crescut — de fapt — copilul astfel. Gorli și fratele ei au rămas pe schimbate acasă, ca să îngrijașcă de el. În zilele când venea ea la școală se ruga de mine să aibă voie să plece la 11 ceasuri și nu se mai întorcea. Nu voia să-mi spună, de ce pleca.

Odată am prins-o cu ușa și atunci mi-a mărturisit că fratele ei nu știe mesteca polenta și că ea se duce acasă, ca să o pregătească.

Fiindcă am lăudat-o în fața clasei întregi din pricina gospodăriei, care o poartă, n'a uitat nici odată, când era timpul, să mă întrebe cu glas tare și într'un ton oareș-cum serios: „Doamnă învățătoareasă, mă lași să plec ca se fac tatii polenta?“ Pleca apoi, aruncând o privire triumfătoare asupra celorlalte fete, fericită că eu acceptez fapta ei și că este de acord cu mine.

După prânza, când celelalte fete împleteau, își aducea ea pantalonii aspri ai tatălui ei, ca să-i petecească și mocoșea la ei ca Barbă Cot cu uneltele fermecătorului uriaș.

De multe ori, când mergeam prin orașel, o vedeam înaintea băncii de spălat, cu copilul lângă ea, jos la pământ, ghemuit. Se ostenea Gorli și spăla și curăța boarfele cu mare anevoință.

— „Vezi“, îmi strigă Gorli și mi arată grămejoara de rufe și mi aducea pe micuța, mândră ca o cumătră mititică.

Pe lângă toate astea era atât de inteligentă, încât îi reușea să se țină între cele dintâi în clasă. Parcă o văd încă, cum scria cu toată inima și cum își mișca limba în direcția peniței de scris.

— „Uitați-vă la Gorli“, ziceam adeseori. „Ea cercetează școala pe jumătate cât voi și totuși știe toate, întotdeauna.“

S'a făcut nițel inchipuită din cauză că o prezentam astfel, ca o mică minune. Nu mă puteam reține, într'adevăr, să nu fac atent pe cine venea asupra ei, iară ea povestea limbut, îndată, despre meritele ei și despre afacerile ei tăind la fețe, ștregărește sau se prefăcea că îi este rușine. Dacă-i cinsteai însă câte o bomboană, n'o mânca, ci și-o punea în buzunar, ca să o împărțească cu fratele ei.

Vreți să ascultați și mai departe?

Examenul l-a trecut la fel cu o altă fetiță, fica unui birtas, căreia i s'au dat lecții suplinoare în decursul anului întreg. Premiul i se cuvinea ei, directorul însă nu voia să îl dea. Spunea că ar fi absentat jumătatea anului și că asta nu vrea să zică disciplină.

Era să îmi tocesc gura cu desăvârșire explicându-i de ce a fost silită Gorli să stea acasă și cum a învățat ea în mijlocul a mii de greutăți și de neplăceri; directorul n'a vrut să știe nimic și a dat ficei birtașului premiul.

Eram tristă, fiindcă mica Gorli mi-a spus cu atâta căldură, înainte de examen: „Știi, doamnă profesoară, am să scriu bine, bine de tot, ca să-ți fac cinste d-tale!“ Ca și când ar fi fost vorba să mi aducă numai mie bucurie!

Am încercat să-i eplie întregă afacerea și premiarea. Se stăpânea, nu voia să plângă cu nici un preț, ochii ei însă se umeziră și mă întrebă:

„De ce sunt oamenii totdeauna nedrepti? De ce sunt nedreptăți pe lume?“

Când m'am întors din vacanțe mi s'a părut Gorli și mai mică, și mai uscată, și mai slăbită. Sora ei se îmbolnăvisese și au dus-o în spital. Gorli mergea în fiecare Joie, să o vadă. O întrebam din când când:

— „Ei? Cum îi merge?“

Ea mi răspundea fără de voie și roșindu-se: — „Vai! nu mă mai cunoaște! Copiii ăștia! Crezi d-ta că și mai aduc ei aminte de tine, dacă nu te mai vad? Și-apoi, n'are să scape... a spus-o doftoru', că are ceva în sânge, care mănâncă, mănâncă mereu!“

Intr'o zi a venit la școală și mi-a zis:

— „Știi d-ta, copilul, micuța — a murit.“

Nu plângea. După o clipă a suspinat și zise:

— „M-am săturat...“

— „De ce te-ai săturat?“

— „Eeh, mai știu și eu?!“ și făcu un semn cu mânuța ei prin aier.

— „Fiindcă ți-a murit sorioara?“

Gorli clătină din cap și mi răspunse:

— „Nu, nu, sunt sătulă de toate...“, iar în ochii ei se oglindea ceva ce semăna cu neliniștea,

că n'am priceput tânguirea ei nehotărâtă, oboșala aceea față de toate lucrurile.

În schimb o pricepeam și înduram o durere de inimă atât de mare.

De ce există copii atât de nefericiți?..

Trad. lib. H. P.-P.

tului major și biroului militar al clironomului pentru a se resbuna, pentru căderea generalului Schönaich. Arhiducele Franz Ferdinand ține mult la fostul său adiutant, care era, după șeful statului major, colaboratorul său cel mai credincios.

*

Demascarea poliției ungurești.

Ziarul „Népszava” din Budapesta, organul partidului socialdemocrat din Ungaria publică o știre senzatională: aduce la cunoștința publicului, că poliția de siguranță ungară, după modelul „Ohranei” rusești, a vrut să-și creeze agenți provocatori în sânul partidului democrat-social maghiar.

Unul dintre membrii partidului, *Desider Silberstein*, a primit din partea poliției ofertă să intre în serviciul ei și să-i comunice în secret detalii asupra mișcării socialiste din Ungaria.

Desider Silberstein intră în legătură cu partidul său, îi puse la dispoziție salariul ce-i oferea poliția, și, în înțelegere cu comitetul partidului, dădu diverse știri inofensive poliției, șefului poliției, Boda, și chiar primului ministru, cu care comunica prin telefon.

După un timp oarecare, poliția îi ceru lui Desider Silberstein să pună „mai multă vieată” în activitatea sa, cu alte cuvinte, să devină agent provocator.

Ca o consecință a acestei cereri, partidul socialdemocrat publică o scrisoare în care spune că ține la dispoziția poliției salariul pe șase luni al lui Desider Silberstein, bani cari dacă nu vor fi ridicăți, vor fi depuși la fondul electoral al partidului socialist.

La rândul său, Desider Silberstein, publică un articol pe 4 coloane, în care arată amănunțit legăturile pe cari le-a avut cu poliția de siguranță.

Această lovitură „secției a III-a” ungară, face mare senzație în Ungaria, și Desider Silberstein este lăudat în unanimitate pentru tactul cu care a procedat întru demascarea poliției.

*

Din cameră. În ședința de azi proiectele militare au fost puse la ordinea zilei. Oratorii zilei s'au îngrijit, ca plictiseala ce se înstăpânise să dureze până la sfârșitul ședinței.

Din partea micilor proprietari a vorbit *Herzegh Sándor*, iar fostul secretar de stat *Szterényi József*, a recitat pasajii dintr-o broșură a sa, care tratează despre chestiunile militare.

*

O federație a statelor balcanice.

Ziarul „Tanin” din Constantinopol publică niște declarațiuni interesante ale scriitorului englez *Stead*, asupra unei federațiuni a statelor balcanice:

„Statele creștine din Balcani devenite independente: România, Bulgaria, Serbia, Grecia și Muntenegrul, doresc toate menținerea Turciei, pentru că la o eventuală împărțire a imperiului otoman vor câștiga numai marile puteri.

„Diferențele lor cu Turcia nu sunt destul de serioase, pentru că să nu mijlocească o alianță sub conducerea unei Turcii libere. Prilejul e favorabil acum. Di-

plomați moderați ca *Venizelos* și *Geschoff* sunt înclinați de pe acum pentru o înțelegere cu Turcia. Turciei nu-i rămâne decât să se asocieze alianței greco-bulgare în formațiune, să încheie cu ele tratate comerciale și de căi ferate și să distrugă împreună bandele și în cel mai mult zece ani, pacea și progresul vor fi asigurate în Balcani.

„Creta nu constituie o piedecă, căci stăpânirea ei nu mai aparține azi patriei mume, ci flotei de pe marea Mediterana. Serbia și Muntenegrul nu au altă apărare contra expansiunii spre Salonic decât Viena și robie, ori Constantinopol și libertate.

România va schimba cu plăcere postul de subaltern la Tripla Alianță cu acela de rol conducător în Balcani.”

*

In jurul destăinuirilor lui Faber. Profesorul *Schiemann* din Berlin atacă cu vehemență în „Kreuzzeitung” indiscreția deputatului englez *Faber*, care „a dus la importantul rezultat, că nu ne aflăm în fața unei înțelegeri cordiale ci în fața unei alianțe războinice între Franța și Anglia, în contra noastră și că trebuie să ținem socoteală de această alianță și să luăm deci măsurile necesare pe apă și uscat.

Faptul e cu atât mai uimitor, cu cât între noi și Anglia nu există nici un fel de controverse reale de interese și că Anglia se face unelta revanșei franceze.

Luni Sir *Eduard Grey* va vorbi asupra politicii guvernului.

Este colosală răspunderea ce se leagă de acest discurs, care va decide probabil pentru mulți ani asupra raporturilor dintre Germania și Anglia.

*

Măcelărirea europenilor în China.

Masacrarea europenilor la Savoii continuă. Până acum au fost omorâte peste 20.000 persoane.

De două zile se dă o luptă violentă la *Hankau*, rămasă pentru un moment fără nici un rezultat.

Pe câmpul de luptă dela *Hankau* se află 5000 de morți.

Puterile se consfătuiesc pentru o intervenție.

Yuan-Chi-Kai a oferit tronului sprijinul său pentru restabilirea monarhiei.

Între revoluționari se observă o mare dezbinare. Mișcarea pare a avea un caracter străin și dușmănos.

În provincia *Yuinau* au fost deasemenea măcelăriți europeni.

Ambasadorii străini au ridicat chestia interzicerii importului de arme pentru a împiedeca astfel împărțirea de arme dușmanilor europenilor.

*

Congresul liberalilor germani. Într-o ședință a congresului liberalilor-naționali care a avut loc în Berlin, șeful partidului *Bassermann*, a ținut un mare discurs-program, în care a declarat, că poporul se va socoti cu guvernul la alegerile ce vin.

Lupta trebuie să se dea înainte de toate împotriva blocului negru-albastru.

Șeful partidului liberal declară, că o alianță cu centrul este în contra naturii unui partid liberal și proclamă alianța electorală cu partidul progresist al poporului.

Asupra politicii externe, *Bassermann* a spus următoarele:

„Tragedia e pe sfârșite. Actorii vor părăsi scena fără ovațiuni, căci niciodată politica exteroară a imperiului n'a provocat o asemenea nemulțumire în popor ca politica de acum.”

Oratorul comentează demisiunea secretarului de stat al coloniilor, de *Lindeguit*, pe care mulți alegători îl vor accepta bucuroși. Apoi adăogă:

„Dacă s'ar fi ajuns la un războiu, acesta ar fi avut loc la granița de vest.”

„Noi cerem nu numai ca forțele noastre să fie la înălțime, cerem și un guvern tare care să fie în stare a întrebuița așa cum se cuvine aceste forțe.”

*

Conflictul turco-persan în Newyork. Persanii domiciliați au ținut o întrunire și au trimis marilor puteri și președintelui Statelor-Unite depesă de protestare în contra ultimatum-ului rus.

Baku. — Agenția *Westnik* află, că al treilea batalion de pioneri din Caucaș a trecut la *Baku* îndreptându-se spre Persia.

Londra. — Agenția *Reuter* află, că Persia a consimțit, după sfatul Angliei, să îndeplinească cererile formulate în ultimatum-ul rus. Guvernul din Teheran a declarat, că e gata să ceară scuze în urma incidentului cu *Șuaes Saltanek*.

Recht. — Agenția *Westnik* telegrafiază, că primele trupe rusești trimise în contra Persiei au sosit ieri la *Enseli*. Azi alte două batalioane sunt așteptate.

Cum servește „Tribuna” interesele partidului național român?

Tactica protosincelului *Ciorogariu*: *getrennt marschieren, vereinigt schlagen* se adeverește din nou cu privilegiul luptei mai recente a deputaților nostri în parlament.

În urma intrigilor tribuniste, la alegerile din 1910, partidul național abia a izbutit să trimită în parlamentul țării 5 deputați, între ei pe vicepreședintele comitetului național *dr. Teodor Mihali*, care mai mult de 30 de ani luptă cu devotament și neîntrecută însuflețire pentru cauza noastră națională, care aproape 2 ani de zile a suferit temnița ungurească pentru iubirea sa de neam.

Bărbatul acesta, trecut acum în șirul bătrânilor, nici astăzi nu cunoaște fatigii întru îndeplinirea datorințelor sale față de neam. În timpul, când comanditarii „Tribunei”, marele financier *dr. Nicolae Oncu*, se plimba undeva la umbra brazilor, neprihănitul domn *apostol Ciorogariu* își repara puterile spre înviere în apele *Techirghiolului*, iară caracterul-oțal *Sever Bocu* pregătia o nouă serie de 600 articole în feericul parc dela *Govora*, *d. dr. Teodor Mihali* cutreera țara de-alungul și de-alatul în cele mai infernale călduri, rostind pretutindeni masselor poporului nostru cuvinte de îmbărbătare și aprinzând pretutindeni iubirea de neam și curagiul de luptă.

Când a încetat obstrucția și în parlament se reîncepe discuția asupra bugetului, puținii nostri deputați în frunte cu președintele lor aleargă la Budapesta și întreagă săptămâna aceasta țin în ferbere parlamentul și opinia publică ungurească prin vigoasele lor discursuri, în cari cu neîntrecută bărbăție scot din nou la iveală nedreptățile, de cari suferă neamul nostru în

Ocaziune de procurat mobile!

Cu considerație la plusul de producție, dela fabricanții de mobile

Székely és Réti

din Murășvașarheiu, piața
: Szechenyi Nr. 47. :

Se pot prevedea cu cele trebuincioase mai ieftin. Persoanelor solide pe lângă solvire în rate și fără ridicarea prețului. Mobilă de mirese, în alegere uriașă. La cerere se trimit în provincie bogate colecții de mustre.

această țeară și dovedesc necesitatea imperativă a rezolvirii cu dreptate a chestiei naționale din Ungaria.

Camera întreagă, guvernul întreg ascultă cu netăgăduit interes vorbirile deputaților români, presa ungurească aprețiază aceste discursuri în articole de fond, cele mai de frunte organe de publicitate ungurești reproduc o mare parte din ele. E fără păreche în istoria parlamentară, ca un grup de deputați atât de mic să fie în stare a se remarca cu atâta putere, cum o fac aceasta cei 5 reprezentanți ai noștri în parlamentul ungar.

Și atunci, când faptul acesta ar trebui să înveselească și să însufletească întreaga obște românească, când românii de bine ar trebui să întărească lupta puținilor, dar vrednicilor noștri deputați prin manifestarea chiar sgomotoasă a alipirii, a iubirii, a aprobării generale: — atunci „Tribuna“, acest organ de publicitate al d-lor dr. N. Oncu și R. Ciorogariu (apostolul) nu publică absolut nici un cuvânt din discursul d-lui dr. Teodor Mihali, ci îl terfelește astfel:

„Trebuie să spunem limpede, că cu (frumos stil. N. R.) vorbiri ca aceia rostite luni de d. Mihali nu putem decât să coborim și mai mult prestigiul cauzei românești în parlament. Eram în dreptul nostru cu toții să așteptăm dela deputații noștri o apărare demnă de cauza noastră în parlament. Nu reeditarea atâtor fragmente din discursurile lor anterioare, nu înșirarea recitativă și sumară a ilegalităților și abuzurilor administrației și nu acel redus aparat de argumentație, ce se scoate dintr'un articol de gazetă, ci un discurs de o concepție largă și puternică ca însăși cauza mare și sfântă, pe care trebuie s'o apere și susțină. Avem impresia penibilă că discursuri ca cel de luni sacrifică cauza românească în loc s'o apropie de tântă. Trebuie să suferim rușinea de a-l vedea pe președintele nostru parlamentar încăput pe mâinile unor deputați guvernamentali de talia lui Ivan Rakovszky și Emerik Haydin, iar cauza românească răstignită de acești obscuranțiști politici în uralele generale ale partidului...

O altă concepție a datoriei lor așteptăm dela reprezentanții noștri constituționali, ceva mai superioară, mai la înălțimea cauzei românești. Azi, când în tabăra protivnicilor noștri răsar la fiecare pas combatanți de calibru și chiar minți de un avânt mare european; azi, când un bărbat politic trebuie să fie în clar ou însemnătatea istorică a crizelor din monarhie, — reprezentantul unui neam de patru milioane, în lupta crâncenă pentru existența sa națională trebuie să aibă o altă înțelegere a menirii lui“.

Care va să zică deputații noștri naționali fac de rușine cauza noastră națională în parlament, ei nu-și înțeleg menirea, câtă vreme contrarii dispun de combatanți de calibru și chiar minți de-un avânt mare european.

Astfel vorbește un ziar românesc, care pretinde a reprezenta interesele partidului național român. Și ziarul acesta nu reproduce nici un cuvânt din vorbirea, despre care susține că este o rușine pentru noi, nu amintește nici faptul că d. dr. Mihali a ajuns la cuvânt la orele 1 și jumătate, că a cerut să-și poată amana discursul pe mâine, că cererea aceasta nu i-s'a încuviințat și că astfel a fost silit să-și reducă discursul la minim. Toate acestea ziarul

comanditei din Arad, al apostolului Ciorogariu, nu le amintește.

A ținut alaltăieri deputatul dr. Alex. Vaida un discurs, care e remarcat în presa ungurească întreagă, despre care și dușmanii recunosc, că a fost cel mai eminent discurs în ciclul parlamentar prezent, dar „Tribuna“ se mulțumește a-l aminti numai așa în treacăt, fără să-l comenteze, fără să-l reproducă măcar în părțile sale mai esențiale. Căci „Tribuna“ trebuie să dea 6 coloane despre tratativele de împăcare între d. Tache Ionescu și conservatori, trebuie să reproducă aderențele oficiale ale preoților pentru neprihănitul apostol Ciorogariu, însoțindu-le de o sarbădă polologhie despre „puterea adevărului“. Ce-i arde pe comanditarii „Tribunei“ de puterea adevărului, pe care-l reprezintă deputații noștri în parlamentul țării, când grija lor supremă este să rehabiliteze pe stăpânul lor călugăr cu aderențe dela Miron Greco, Octavian Tămășdan, Iustin Dascăl și Pompeiu Dorca, patentații maghiaroni și corteși guvernamentali la alegerile parlamentare? Vină aderențele chiar și dela necuratul, ei le publică cu satisfacție sub titlul mincinos „puterea adevărului“.

În chipul acesta apără „Tribuna“ interesele partidului național român. Și totuși se mai află români de omenie, cari nu văd păcatul tradării de neam.

Quo usque tandem abuteris Catilina patientia nostra?

O altă minciună a „Tribunii“

Ca să nu treacă oarecumva o singură zi, în care „Tribuna“ să nu-și îndeplinească misiunea de a minți, acest organ de comandită a apostolului Ciorogariu tipărește în numărul său de azi cu litere grase următoarea minciună:

„Răspunzând d-lui dr. Teodor Mihali declară (contele Khuen-Héderváry. Nrt. R.), că înțelegerea dintre unguri și români s'ar putea face ușor, dacă cererile românilor s'ar mărgini la cele expuse de d. Mihali în discursul său de luni“.

„Tribuna“ minte, ca să prezinte pe d. dr. T. Mihali ca pe unul, care ar fi abandonat programul național și ar fi redus cererile românilor la un minim, pe care guvernul ușor le-ar putea împlini, câtă vreme președintele consiliului contele Khuen-Héderváry a zis tocmai contrarul, că adecă nici odată nu va putea să primească din partea sa cadrele, în cari deputații români înfățișează gravaminele poporului românesc.

Faceți-vă numai meseria mai departe, mincinoșilor!

DISCURSUL d-lui deputat dr. Ștefan C. Pop

rostit în ședința dela 24 noemvrie st. n. a
Camerel ungare

Onorată cameră!

Răspunzând d-lui antevorbitor nu pot scăpa ocaziunea de a scoate la iveală prețioasa mărturisire ce a făcut-o d-sa în cursul vorbirii, că anume maghiarizarea nu succede nici chiar în inima țării, în ținutul din jurul capitalei. Confirmare clasică a adevărului ce-l vestim de atâta vreme, că mai mult îi vom folosi patriei, dacă ne vom sili să câștigăm inima poporului, decât dacă ne vom consuma energiile prin strădanii zădarnice de a maghiariza popoarele țării.

On. cameră! La desbaterea bugetului de pe anul 1911 ne-am desvoltat pe larg crezul și principiile, cari ne călăuzesc pe noi. naționalitățile, și de aceea nu am luat parte la discuția bugetului în partea ei generală, fiindcă aveam convingerea că on. cameră și așa ne cunoaște vederile politice.

Luăm însă parte, dupăcum vedeți, la discuția în special a rezortului ministrului de interne. A vorbit la acest rezort d. președinte al clubului nostru, care a tras vâul de pe o mulțime de rele ce bântuiesc în administrația țării. Și ce a fost răspunsul?

Cu toate că d. Mihali a fost cât se poate de rezervat, calm și obiectiv în expunerile d-sale, totuși domnii deputați cari au aflat de bine să-i răspundă, s'au restrâns în răspunsurile lor la atacuri cu ascuțit personal atât împotriva iubitelui nostru președinte cât și împotriva colegului și soțului meu de principii, d. dr. Alexandru Vaida.

Să mai repet oare cuvintele, rostite aci în cameră, cari sunt apte numai de a produce sânge rău și a învenina sufletele? Când președintele nostru vă aduce la cunoștință nesfârșitele rele de cari suferă administrația țării, atunci d. deputat Haydin Imre nu află alt răspuns, decât că acestea sunt numai exagerări de ale noastre, că sunt numai niște închipuiri sau fantasmagorii de ale noastre, că a sosit timpul de răsplătă, că organele administrative își împlinesc conștientios datorințele, că pentru serviciile ce le aduc statului, ar merita numai laudă și recunoștință, iar nu hulă, și alte bazaconii de acestea.

Un alt membru tânăr și simpatic al partidului guvernamental își începe activitatea parlamentară — voind evident să-și câștige ușor cununa de lauri — cu aceea, că se avântă la discutarea unor probleme, pe cari, durere, nu le înțelege, și își face și sieși și partidului său cele mai proaste servicii, când se încumetă să între cu atâta ușurință în discutarea unor chestiuni așa de grele, cum e chestia de naționalități. Mulți, foarte mulți au trebuit să-și câștige experiențe triste numai pentru că au fost prea ușuratici la judecarea acestei chestiuni (Ilaritate).

Din ambele partide independiste s'au îndreptat cu prisosință atacuri personale în contra noastră. D. deputat Holló Lajos, care e membru vechiu al parlamentului și dela care într'adevăr am putea aștepta mai multă loialitate în luptele parlamentare, ni-a aruncat direct acuza, că noi venim aici numai să acuzăm și să denunțăm, iar când a fost vorba de „lupta națională“, noi nu eram aci. M'a surprins foarte mult împrejurarea, că acuza aceasta a aflat aprobări și pe băncile d-voastre, a guvernamentalilor.

Ei bine, onorată cameră, de aceea suntem noi deputați, ca să nu judecăm ce facem? Știți d-voastră, de ce ne acuză d. Holló că nu am fost aici? De aceea, pentru că nu am luat parte la obstrucția tehnică, și d-voastră cu toate acestea ați aprobat imputarea ce ni-o face d. Holló! (sgomot și contracizări în stânga).

Contele Batthyányi Pál: Nu perverti, dle C. Pop! (Sgomot).

Pilez Irma

atelier de corsete.

Arad, str. Deák-Ferencz 2.

Asortiment de corsete de specialitate

(calitatea cea mai bună)

executate după măsură, bandaje și aparate de răzimat drept (țitoare)

Se primesc reparații și curățiri.

— Cei din provincie să ceară înviațiuni referitor la măsură. —

Nadányi Gy.: Nici nu am așteptat sprijinul dvoastre! (Sgomot).

Dr. Șt. C. Pop: Dacă d. deputat Sümegi Vilmos îndreaptă atacuri în contra noastră, nu ne mirăm. Pe dumnealui îl cunoaștem de pe timpul coaliției și știm că nu poate scăpa de ideea fixă, că patria trebuie salvată de primejdia ce o amenință din partea noastră. Nu-l împiedecăm, salveze-o! Protestez însă cu toată hotărârea în contra acuzei ce ni-se aduce aici în parlament, că adevărat munca noastră s'ar baza exclusiv numai pe motive neguștorești, că toate acțiunile noastre ar porni din aceste motive. Resping cu indignare o astfel de acuză, care vatămă totodată și parlamentul. (Aprobări în centru).

Contele Batthyányi Pál: Cum să vâteme parlamentul?

Dr. Șt. C. Pop: Zicem că administrația e rea; această chestiune mare și însemnată o analiza și d. Mihali în discursul de ieri al dsale. Dvoastră ne cereți dovezi. Apoi să vedem dovezile!

Să analizăm administrația țării noastre din două puncte de vedere, din punctul de vedere general, adevărat cu privire la stările de pe întregul teritoriu al țării, și apoi din punct de vedere al naționalităților.

În ce privește referințele generale — fără considerare că respectivul ținut e locuit de maghiari sau de naționalități, — nu o spunem noi ci o spuneți d-voastră cu toții, au spus-o toți bărbații de stat ai Ungarici cari au avut roluri conducătoare în treburile țării, o spune orice ziar mai serios și cu oarecare influență asupra opiniei publice, că nota specifică a sistemului comitatens de azi e corupția și nepotismul. (Sgomot infernal și contraziceri la toate partidele. Deputații sar iritați de pe bănci. Strigăte neconținute: La ordine! La ordine!

Contele Batthyányi Pál: Cum îndrăznești să spui așa ceva? (Sgomot neconținut).

Dr. Șt. C. Pop: Poftim citiți și veți vedea! (Sgomotul crește. Președintele sună mereu, dar fără rezultat. Strigăte din toate părțile: La ordine! La ordine!

Nadányi Gyula: Așa nu se poate vorbi în Ungaria!

Președintele (sună): Domnul deputat are toată libertatea, să facă o critică dreaptă a stărilor din țară, dar nu are nimeni voie să folosească aici în cameră astfel de expresii, prin cari să suspiționeze o lume întreagă (Aprobări în dreapta). Cu aceasta păcătuiește în contra autorității statului maghiar (Așa-i! în dreapta) și pentru aceea mă văd silit să-l chem la ordine. (Aprobări.) Dacă și va continua vorbirea tot în felul acesta, atunci voi lua și alte măsuri față de domnul deputat. (Aprobări generale.)

Dr. Șt. C. Pop: Mi-ați cerut dovezi. Iată vă aduc dovezi, pe cari nu le veți putea respinge.

Aceea, că întreaga administrație s'ar baza pe nepotism, poate nu o putem afirma, fiindcă pretutindenea sunt excepții, dar că nepotismul îi este nota particulară, ați putut-o citi ieri în „Pesti Hirlap” și în „Az Ujság”. Suntem și noi de acord, că în comitate dăinuiesc și acum stările create de vechea constituție. Trebuie să recunoașteți cu toții, că funcțiile comitatense sunt privite și azi ca niște „officium nobile”, și nu le consideră așa, cum ar trebui să fie considerate.

Kende Péter: Asta încă nu-i adevărat! (Sgomot).

Dr. Șt. C. Pop: Nu vă enervați d-lor deputați, căci nu așa se desleagă chestiunile acestea! (Sgomot) Le voi lua toate pe rând și voi căuta să-mi dovedesc toate aserțiunile.

Nadányi Gy.: Să nu uiti însă, că suntem în Ungaria!

Dr. Șt. C. Pop: Mă rog, ceace Vă este permis d-voastre să spuneți, îmi va fi permis și mie, cu atât mai vărtos, că eu am făcut bogate experiențe, și încă cât se poate de amare.

Un alt mare păcat al administrației e, că

perpetuiază, așa zicând, vechiul sistem, prin dreptul de candidare și prin virilism. (Mișcare în dreapta). Vă voi explica, ce neajuns mare rezultă pentru sistemul administrativ din faptul, că aceste drepturi învechite dăinuiesc încă și astăzi. (Sgomot în dreapta).

Dreptul de candidare se manifestă în aceea, că primpretorul are dreptul exclusiv de a candida la postul de primar comunal, și la exercitarea acestui drept primpretorul procedează în mod arbitrar. Tot așa se întâmplă și cu posturile funcționarilor comitatens. Comisia de candidare constă, dupăcum știți, din trei membri aleși, din prefect și din alți trei membri, numiți de prefect. Între astfel de împrejurări, pe lângă o astfel de candidare, care se exercitează în felul arătat mai sus, așa numita autonomie comunală devine iluzorie. (Mișcare în dreapta).

Kende Péter: Dar asigură ordinea!

Dr. Șt. C. Pop: Iar în ce privește virilismul, părțile slabe ale acestuia ies la iveală îndeosebi cu ocaziunea votărilor. Se poate dovedi cu date pozitive, ce urmări triste au aceste neajunsuri. (Mișcare în dreapta). Jumătate din membrii congregației comitatense sunt membri pe baza dreptului de virilist, pentru că plătesc. În ce mod ajunge cealaltă jumătate în congregație, despre asta cred că ar fi bine nici să nu mai vorbesc.

Kende Péter: Doar e votare secretă!

Dr. Șt. C. Pop: Să luăm drept pildă oricare comitat din țară, dar mai vărtos comitatele locuite de naționalități! Afară de aceea, cari sunt din oficiu în congregația comitatensă, găsim acolo aproape întreg corpul notarial, adevărat atât pe notarii publici regești cât și pe cei comunali. Virilistii, funcționarii de rang mai înalt ai comitatului, notarii comunali și cei publici regești formează prin urmare majoritatea membrilor congregaționalii, așa că poporul, care plătește dările grele, nu ajunge niciodată la un rol conducător. (Sgomot în dreapta.)

Președintele: Rog liniște!

Dr. Șt. C. Pop: Acestea ar fi neajunsurile primordiale și generale ale așa numitei vieți municipale. Sunt însă și alte rele, cari ne ating pe noi, naționalitățile, în special, și asupra acestora voi să insist mai mult. (Mișcare). E înspăimântător aceea, ce a trebuit să auzim aici, în cameră, ieri, alaltăieri și încă și mai înainte.

Când am pretins ca funcționarii să cunoască limba poporului, din toate părțile s'a strigat: poporul să cunoască limba statului.

(Aprobări vii în extrema stângă).

Gr. Batthyány Pál: Să treacă în România dacă nu știe ungurește.

Dr. Ștefan C. Pop: În felul acesta poporul ar fi pentru funcționari și nu viceversa. (Mare sgomot).

Președintele: Rog liniște!

Dr. Ștefan C. Pop: Întreb, cum se respectă §-ul 21 al art. de lege XLIV din 1868, în chestia egalei îndreptățiri a naționalităților, care paragraf n'a fost abrogat nici printr'o altă lege adusă mai târziu și nici prin ordin ministerial?

Despre alt paragraf se poate spune, că în mod tacit a fost abrogat prin alte legi de mai târziu.

§. 21 zice (citește): „Slujbașii comunei în raporturile lor cu locuitorii sunt datorii a întrebuința limba aceluia. §. 22 sună astfel (citește): „Actele adresate autorităților comunei, organelor ei și guvernului comuna le va face în limba oficială a statului sau în limba sa proprie de administrație”. §. 23 dispune următoarele:

Orice cetățean are dreptul a petiționa în limba maternă, către comună, către autoritățile bisericești, către municipii și organele lor și către guvern.

Vertán Endre: Păcat că e așa.

Sümegi Vilmos: O babilonie.

Dr. Șt. C. Pop: Aceasta prin urmare e o

lege existentă, care prescrie în mod imperativ ca funcționarii să cunoască limba poporului.

(Strigăte în dreapta: O cunosc de fapt).

Vă mulțumesc de afirmația aceasta riscată și vă rog totodată s'o augmentați, când sunt numărați notari cercuali și comunali cari nu cunosc limba... (Strigăte și contraziceri în dreapta). În cercul electoral al colegului meu Teodor Mihali a fost un notar care n'avea idee de limba poporului.

(Sgomot în dreapta).

László Miháli: Acela, a fost! (Sgomot prelung în dreapta).

Președintele: Rog, liniște!

Teodor Mihaly (întrerupe): Chiar și azi sunt notari cari nu cunosc limba poporului. (Sgomot în dreapta).

Președintele: Rog pe d. deputat Mihali, (sgomot) să binevoiască să asculte și părerile contrare, cred că aceasta e datoria camerei. (În dreapta S'auzim! S'auzim!)

Farkas Pál: Nu se cuvine a ridica acuză împotriva altora. (Mișcare).

Dr. Șt. C. Pop: Ceeace spun în cameră, aceea singur îmi dictez, îmi dictează legea și bunul simț, iar nu d. deputat Farkas. (Sgomot în dreapta).

Farkas Pál: Aș dori să știu cari sunt cazurile concrete ale d-lui deputat, căci d-sa ridică acuza fără să le justifice.

Dr. C. Pop: O altă vătămare gravă a administrației, care cu atât mai gravă îi este legii naționalităților, este faptul, că în ținuturile naționalităților nu se aplică slujbașii din sinul respectivelor naționalități. (Mare sgomot în dreapta).

B. Lévy Lajos. Judecători sunt pretutindeni.

Dr. Șt. C. Pop: §. 27 pentru egala îndreptățire a naționalităților zice (citește): „Guvernul să se îngrijască, ca să se aplice întrucât e posibil — în funcțiunile publice, atât în justiție cât și în administrație și mai ales în funcțiunile de prefecti comitatens, persoane apte din sinul diferitelor naționalități, cari să întrunească condițiunile necesare, ce se cer în funcțiunile respective”.

Jónás Ödön: În Maramurăș așa e!

Dr. Șt. C. Pop: Dovezile lipsesc și acum. Spuneți-mi, vă rog, din 3 milioane și jum. de români cine e azi prefect în Ungaria?

Vertán Endre: Cine e apt pentru așa ceva?

Dr. Șt. C. Pop: Un singur subprefect român e în Făgăraș, dar și acesta e omul guvernului. (Sgomot). Dacă însă cu 43 ani înainte, când s'a făcut legea aceasta...

O voce (în dreapta): Destul de rău că s'a făcut.

Dr. Șt. C. Pop: ... binevoiți a o abroga sau a o înlocui. Cât timp însă e lege, trebuie să fie respectată de toți. (Sgomot. Președintele sună).

Vreau să zic deci, că și cu 43 de ani înainte, aceeași atitudine s'a luat, noi însă nu vom putea spune, că românii, slovacii și sârbii, n'ar avea o inteligență de cultură europeană. Priviți printre români, în orice centru, cât de mic ar fi el, e avocat, e proprietar, e medic, ceace dovedește, că neamul nostru e capabil de a se cultiva și poate da deci oameni cari ar fi chemați să îngrijească de administrația lui.

(Contraziceri, sgomot).

Președintele (sună): Rog liniște!

Dr. Șt. C. Pop: Ni-se aruncă în ochi, că facem acuzații fără temei. Nu voi să mă refer la alt caz decât la recentul caz dela Munkács. Nu voi să abuzez de această nenorocită întâmplare, dar cu un caz vă voi lămuri cum se fac și se pot face la noi cele mai mari abuzuri.

Comitatul Bereg — după cât știu — are un sub-prefect destul de însuflețit, care a făcut și face multe pentru comitat. El a făcut o mărturisire foarte interesantă, care se referă la viața întregului comitat, spunând, că toate chestiunile au fost tratate familiar, că s'a întârziat mult rezolvarea

ESTE A LUI

FRANZ ȘI ALBERT RENNER

ÎN

TIMIȘOARA-IOSEFIN STR. HUNYADI 12.

MARE ASORTIMENT DE

PIANE, PIANINE ȘI HARMONII.

CALITATEA CEA MAI BUNĂ

::: PREȚURI IEFTINE. :::

PRIMA ȘI CEA MAI VECHIE
CASĂ DE CLAVIRE

diferitelor chestiuni — ceace e boală veche — se întreabă apoi care e motivul, că aceasta s'a descoperit așa târziu. Familiile celorce până acum erau în fruntea trebilor comitatense s'au certat. S'a purtat între ele marele proces de salon. Dacă voiți, să vă închinați acestor slăbiciuni urmați, sistemul acesta. (Sgomot în dreapta).

Imi cereți dovezi? Sunt aici. De douăzeci de ani lucrez în comitat, în care timp de nenumărate ori am apelat la ministerul de interne, când însă s'a întâmplat acea nenorocire, acea catastrofă, am avut intervenții dela d. prefect, fiind rugat să fiu cruțător, în speranță, că urmările acestei catastrofe vor fi ca nicăieri în alt loc. Rezultatul a fost însă, că patimile au fost mulcomite, iar suma de 700.000 coroane care a fost defraudată, o va restitui poporul.

Și ca să arăt ce împrejurări nenorocite sunt în acel comitat, vom spune că domniile acestia, când a trebuit să fi acoperit acea sumă, au ridicat darea suplitoare cu 2 proc. Apoi totodată ca moșiile să nu fie împovărate peste măsură, au redus darea de drum dela 10 proc. la 8. Toți au crezut că aceasta e o deslegare fericită a chestiunii, însă ce-am experiat în realitate?

După sensul dispozițiilor de lege cu privire la darea de drumuri au ridicat contribuția clasei celei mai sărace, adică a minimaliștilor, ori că cei ce până acum au plătit 1 cor. și 3 cor., plătesc 3 și 6 cor. Astfel viriliștii și clasa funcționarilor au scăpat frumusețea de o nouă sarcină ce trebuia să cadă asupra lor. Din aceasta se poate vedea, on. cameră, cât de bine se poate apăra clasa proprietarilor acolo unde mulțimea nu e reprezentată.

În comitetul administrativ comitatens noi într'advăr suntem în minoritate, dar suntem fiii aceluia neam, care aproximativ face 78 proc. din populația comitatului și tot nu ni-se dă modalitatea de a supraveghia gospodăria ce o fac cu banii noștri. (Sgomot).

Credeți dvoastră că pe baza ideilor lui Haydin Imre și a celorlalți colegi și pe baza ideilor dlui coleg Sümegi (Mișcare în dreapta) i-se permite unui așa zis agitator să inspecteze vistieria?

Credeți că acela doară va putea ocupa un loc în comisia de control a comitatului, ca să vadă dacă lucrurile sunt în ordine?

Sümegi Vilmos: Ce fel de vorbe sunt acestea? Doară nu defraudează nimeni acolo?

Teodor Mihali: (Mare sgomot) Atunci să nu defraudeze! (Sgomot mare și contraziceri).

Președintele (sună): Rog pe domniile deputați să fie așa de buni să rămână în liniște.

Dr. Șt. C. Pop: Eu am depus multă muncă pentru descoperirea acestor lucruri și regret că fostul prim-ministru d. Széll Kálmán nu e prezent, acela care s'a indignat de nemai auzita ușurință cu care s'a făcut controlul și care, când pensiile totuș s'au dat funcționarilor, a zis, că absolut numai din milă lasă neschimbată hotărârea comitatului. Ceva totuș li-a succedat — ceace coalitia era să primejduiască — statificarea administrației banilor comitatului.

Acesta-i unicul rezultat mai bun al acelei catastrofe: S'a votat articolul III. de lege din 1902, prin care se însărcinează statul cu manipularea banilor din cassă. S'au ridicat multe voci pe timpul coalitiei, cari cereau abrogarea acestei legi, dar chiar și președintele parlamentului de atunci a fost unul dintre cei cari au desaprobat cu mai multă hotărâre dorința aceasta.

Am susținut, că chestiunile publice se tranșează de multeori familiar, multe păcate se mușamalizează, iar dacă nu succede încercarea de mușamalizare, atunci se nasc cunoscutele scandaluri publice. Așa s'a întâmplat de exemplu în comitatul Murăș-Turda. Știți prea bine, ce ravagii au făcut în comitatul acesta nesfârșitele certe personale. La mii și sute de mii de cetățeni li-au răpit liniștea onorabilii domni din fruntea comitatului, pentru că nu s'au putut înțelege între ei în mod familiar și n'au putut mușamaliza murdăriile. (Așa-i! în centru). Indatăce însă li-a succedat să se înțeleagă și să se împace, s'au liniștit și valurile murdare și s'a sălășluit iarăși pacea în comitat. (Sgomot mare).

Gál Sándor: Ceace ai spus acum, nu corespunde adevărului!

Dr. Șt. C. Pop: Nu e un comitat mai expus, unde să nu se întâmple astfel de lucruri.

Gál Sándor: Dealtfel la timpul său îți voi răspunde.

Dr. Șt. C. Pop: În astfel de comitate își face și acum ravagiile „dragostea” frățească, și aceia, cari au să sufere pe urma acestora, suntem noi. Da, exclusiv numai noi! (Sgomot. Președintele sună).

On. cameră! Dacă aceste... (Intreruperi agitate în dreapta). Da, da, noi le simțim, noi plătim prețul tuturor frământărilor și relelor din comitate. (Sgomot. Președ. sună).

Când stim. meu coleg, d. Mihali, a avut curajul să însire nedreptățile și abuzurile nerușinate ce se fac cu ocaziunea candidărilor, au răsunat din toate părțile camerei intreruperi și acuze, că atâtă pe nedreptul, că hulim autoritățile cari stau în serviciul statului și „națiunii”. Mă provoc iarăși la un exemplu clasic, mă provoc la însuș președintele camerei, din 1906, care singur recunoștea, că, da, se întâmplă nenumărate abuzuri, și singur a recunoscut trebuința, ca și în comune să se formeze comisii mixte de candidare.

Dacă am voi noi să ne apărăm, v'am putea zugrăvi un tablou, care să vă îngrozească. Să tragem numai o paralelă între comitatele maghiare și între cele locuite de naționalități, cu deosebire de români!

Domnul antevorbitor a spus că comunele maghiare sunt avute, și că acel gospodăru, care ține în grajd 5 telegari, acela privește peste umăr chiar și pe pretor.

Pe la noi sunt oamenii mai săraci, cari pe un așa gospodăru îl consideră deja de domn mare. În ținuturile locuite de maghiari nu se pot întâmpla abuzuri așa de mari, deoarece clasa intelectualilor e mai concentrată așa că poate controla mai ușor abuzurile administrației, care de altfel se teme aici și de controlul organelor de publicitate.

Noi încă ne avem intelectualii noștri, dar, vedeți, când ne spunem noi gravaminele, atunci ziceți că agităm și că atacăm pe nedreptul organele administrative.

Gândiți-vă numai în ce situație dificilă ne aduceți, când vă exprimați așa cum a făcut d. deputat Haydin, zicând că a sosit timpul să încheiem odată socoteala cu agitatorii fără suflet!

Apoi cu mine, cu agitatorul, nu se vor răfui, dar se vor răfui cu poporul, pe care îl reprezintă. Eu mă simt foarte bine în patria mea cu maghiarii și nu cunosc pe nimeni, în Ungaria, nici măcar pe un prim pretore, care ar fi îndreptățit, ca după pofta lui să stabilească, că cine e agitator și cine nu. Căci doar dacă am lăsa în grija prim-pretorelui, nu eu, deputatul, așa avea multe neplăceri ci ar avea poporul. Să nu prea folosim deci cuvinte mari. Eu așa cred, că nu timpul răfuelii a sosit ci al înțelegerii trebuie să sosească.

Dr. T. Mihali: După ce ne-am înțeles urmează răfuiala. (Sgomot și strigăte în dreapta: Cu agitatorii nu se poate!)

Jonás Ödön: De ce nu-i agitație în Maramurăș. Trăim acolo ca frații!

Preș.: Rog liniște!

Dr. Șt. C. Pop: Să ștergem virilismul, sau cel puțin să-l reducem la anumite cadre, să modificăm dreptul de candidare și să susținem și pe mai departe autonomia comitatensă. Dar poftiți și vă îngrijiți, dacă nu de votare secretă sau nesecretă, dar de curățenia alegerilor, ca să nu se poată întâmpla, ce am pățit eu, că ședintele de alegere le-am căpătat într'o corfă mare. (Mișcare în dreapta) Poftiți și săvârșiți o transformare radicală în administrație și noi vom fi cei mai mulțumitori. Eu foarte mă voi bucura, dacă nu se vor comite abuzuri și nu voi avea ocazie și motive, ca să le sulevez. Așa dar on. cameră am expus, că în general cât este de subredă administrația, am arătat cauzele, și gravaminele speciale, și că îndeosebi noi, de ce

simțim și mai mult nepotismul în viața dela comitat.

În cursul desbaterii bugetului, când s'a vorbit de ajutorarea orașelor, îndeosebi condeputatul Hammersberg a relevat, că comunele au mai mare nevoie de ajutor. Vă prezint, punându-l la dispoziția oricui, raportul anual al vicișpanului comitatului Arad. Dacă o frunzăriți, o să vă convingeți, că în comitatul Aradului nu este nici un cerc, în care impozitul suplitoriu să nu fie trecut peste 100 de %, dar sunt comune în cari a trecut peste 2—3—500%.

De ani de zile se accentuează mereu anamolia aceasta, o simțiți și dvoastră ca și noi și îndrăznesc să afirm, că situația comunelor se deosebește de a orașelor, ca ceriul de pământ. Nu zic, că orașele înfloresc, dar situația comunelor în părțile muntoase e mai deplorabilă. Poftiți și vă informați, speșele publice de obicei acolo fac sume oribile, în comunele sărace dintre munți, unde comunele nu au avere proprie ceace spune domnul ministru în buget, că adecă amendele cari fac suma de 1.400.000 cor. se vor întrebuința pentru fondul comunelor sărace, e o slabă mângâiere, pentru că știut este, că amendele mai totdeauna poporul sărac le plătește, doar nu omul sărac, în urma stării lui mizere, ajunge mai des în conflict cu legea? Cine comite transgresiunile în păduri? Acela fură din pădure, care nu are lemne, că-i sărac.

Și iată se afirmă cu emfază, că acești bani se vor întrebuința pentru fondul săracilor. Starea a cel puțin 12.000 de comune vreau să o îmbunătățească prin aceea, că 8 milioane au luat spre scopul acesta în buget. Fiecare orator a recunoscut, că comunele trebuie să îndeplinească prea multe funcții de stat. Din partea forului competent s'a amintit, că raportul dintre notarul comunei și popor nu e cum ar trebui să fie, pentru că notarul devine odios înaintea poporului ca încasator de dări, ceace ar trebui să o facă funcționarii de stat, o părere asta acceptată de persoane cu mult mai competente ca mine, chiar de prezidentul camerei.

Vedem, că omul din comună numai atunci poate conta la sfatul și ajutorul notarului, dacă îi plătește taxă separată, de pildă la facerea contractelor, iar când notarul ar avea să isprăvească afacerile oamenilor și a comunei, îl află aiurea, funcționând ca oficiar al statului. După părerea mea a sosit deja timpul, ca să sanăm însăfârșit neajunsul acesta (Așa-i pe băncile naționalităților) și să rezolvăm chestia aceasta numind funcționari de stat sau dacă asta nu e cu putință, atunci poftiți și ridicați dotația cum se cuvine. (Aprobări pe băncile naționalităților.)

Amintesc câteva exemple, ca să ilustrez câte nelegiuri se comit. Într'unele comune, cum s'a amintit, fondul de dare e foarte mic. De când s'a redactat § V din 1908, e mic acest fond, de când dare de cap, dare de venit de clasa II numai aceia plătesc, cari solvesc 10 coroane dare directă de stat. Darea aceasta se aruncă pe poporul sărman, pe fiecare om, și nu se caută ce spune legea.

Mă pot provoca la un caz recent ivit în comuna Milova din comitatul Aradului, care vădește, că asupra acelora cade darea de venit, cari numai 3—4 coroane dare directă plătesc, ca astfel să se câștige un fond, punând pe respectivul între cei ce plătesc impozite suplitorii de 500—600%. Cum se pot întâmpla așa lucruri nemai pomenite. (Mișcare și contraziceri în stânga).

Acestea-s fapte; pentru acestea stau bun cu capul meu. (Mișcare în dreapta și în stânga).

Dați-mi voie, d. condeputat, eu mă refer la cazuri concrete, din ele purced în toate afirmațiile mele. Pentru că eu așa cred, că neajunsurile mici delăturate vor contribui în mod simțitor la regenerarea instituțiilor mai mari. (Aprobări pe băncile naționalităților) și trebuie să ne năzuim să o facem asta. (Mișcare în stânga).

O voce (din stânga): Poftim și-l însinua!

Dr. Șt. C. Pop: Dacă îl voi însinua, atunci vor spune, că am intenția să persecut un funcțio-

Mijlocește bani

pe ipotecă, amortizare
și cu cambii pe moșii, ori
case de chirie, sub condițiile
∴ cele mai favorabile ∴

Sücs F. Vilmos

Arad, Karolina-utca Nr. 8.

: Casă proprie lângă filiala poștală :

nar cinstit și patriot. (Mișcare și contraziceri în stânga).

Preș: (sună). Rog liniște!

Farkas Pál: Agită artificial poporul!

Dr. Alex. Vaida: Asta o dovedește mai eclatant alegerea lui Farkas Pál! Cum de mai ai îndrăzneala să mai vorbești așa aici. (Mișcare și sgomot în stânga).

Preș: Rog pe d. deputat Vaida să fie liniștit!

Dr. Alex. Vaida: Pofțiți și informați-vă dela căpitanul de poliție!

Dr. St. C. Pop: Bucuros o să vă servesc cu exemple și din comitatul Hunedoarei. În acest an am amintit deja despre cazuri, la cari însă din partea aceasta s'a spus, că sunt calomnii.

Am dovedit în parlament cu acte oficiale, că au pedepsit și oameni de aceea, cari nici nu au fost la pertractări de față. Asta am dovedit-o aici în cameră și deputatul Szüllő în loc de a-mi da satisfacție cuvenită, (strigăte în dreapta: Ce fel?) cecace — chiar și președintele camerei ni-a dat să înțelegem — s'ar fi și cuvenit, a aflat de bine să mă vatăme și mai brutal.

Apoi pe mine vătămarile acestea nu mă ating într'un așa mod, încât să renunț la împlinirea datoriei.

E nevoie, ca cât se poate de urgent, încă în cursul desbaterii bugetului portofoliului de interne să se iee măsuri, cari cu toate că nu vor fi cine știe ce panacee pentru comune, dar totuș ar ameliora starea, adunându-se o sumă considerabilă.

Aici totdeauna se provoacă la exemple luate din străinătate, din Prusia și Germania, unde aduc mai mult de 100 milioane de mărci dările de stat comunelor și numai la noi venitele mai mici, să aparțină comunelor? Nu am putea noi oare să întrebuițăm din 181 milioane, ce incurg ca dare de spirt, cel puțin 10 milioane pentru ridicarea stării poporului sărac? Eu așa cred, că dacă am avea voință serioasă, s'ar putea face. Asta nu e chestie națională; e o afacere a statului, pe care suntem datori să o rezolvim, dacă nu vrem, ca comunele să ni-se prăpădească, pentru că ele nu mai sunt în stare să-și acopere trebuințele.

Să nu vă seducă, on. cameră, declarația ministrului de finanțe, că în sânul micilor proprietari se ivesc semne de bunăstare materială, căci se oferă mult pentru pământuri. Aceasta vădește tocmai contrarul, că poporul în desperarea lui, se hotărăște la orișice. Eu m'aș bucura, dacă ar avea dreptate d. ministru de finanțe, că acei proprietari mici plătesc suma cumpărării, numai că nu o plătesc, ci banii lor cruțați îi dau ca avans și-i pierd apoi, cum s'a întâmplat în comuna Chereluș și în comunele învecinate, unde mulți și-au pierdut banii, pentru că au făcut un târg ireal.

On. Cameră! O altă chestie, care e mereu pe tapet, e chestia votului universal. Și noi dorim ca să vie odată proiectul votului universal. Noi românii în cursul acestui an am ținut mai mult de 22 de adunări populare foarte succese și poporul nostru pretinde unanim, ca în schimbul atâtor jertfe de bani și sânge să ajungă și el în șanțurile constituției, ca să i-se dea și lui drepturi civile și politice. Mi-ar părea foarte rău, dacă politica zilei ar îngloba ori-ce altă problemă importantă. Aceasta e o chestie foarte importantă, care de 6—7 ani e pusă la ordinea zilei, care a preocupat toate capetele și toate straturile poporului, asta trebuie rezolvită, și să nu credeți că prin târgueli sau și prin desbaterea unor chestii de mai puțină importanță s'ar putea amâna nu știu câtă vreme.

On. cameră. Insfârșit ași dori să mai ating o chestie foarte importantă, care s'a sulevat aici. D-voastră cari ați constatat în cursul desbaterei, că ce efecte stricicioase are alcoolul, cu toți a-ți pledat cu elocvență pentru mișcarea aceasta, dar nu am auzit nici o declarație, care să fi luat în considerare propunerea condeputatului Alexandru Vaida, ca să se îndrume ministrul, ca pe cale de ordonanță să orânduiească închiderea crășmelor duminică.

Eu ca criminalist, ca om politic, și ca atare

care cunosc exact toate ițele vieții din afară, pot să afirm, că banii ce-i perde statul cu spirtul, se renapoiază în belșug. Eu ca iurist pot să afirm, că 70% dintre criminali sunt alcoolisti și știm, că siguranța publică e periclitată mai mult prin alcoolism și păcătuim față de cerințele veacului, dacă nu luăm măsuri cât mai severe.

Încă un moment vreau să relev îndeosebi. În comitatul Aradului și în alte comitate însuși comitatul a luat hotărîrea, ca duminică să fie închise crășmele. Această hotărîre însă nu a fost acceptată, ci simplaminte a fost ignorată din partea ministrului.

Pentru că on. ministri de interne și finanțe în veacul XX-lea, când nevasta contelui Apponyi stă în fruntea mișcării antialcooliste, nu îndrănesc să ia poziție!

Asta nu mai merge, dacă nu îndrănesc făcând politică de struț, încât zeci de ani să odihnească chestia asta, iar voi cărciumarilor vindeți mai departe veninul și voi iubitorilor corteși consumați-l cu plăcere.

Hock János: Rachiul e factor la alegeri!

Dr. St. C. Pop: Aș dori nespuse de mult să vă pot convinge că din punct de vedere financiar nu vom avea absolut nici o pierdere, cel mult dacă se va mai scărița ceva din venitele ce le au crășmarii duminică, dar statul numai profit poate avea. (Așa-i! în stânga și stânga extremă).

Hock János: Convinge-l pe ministru!

Sümeği Vilmos: Noi am cerut-o asta mai demult.

Dr. St. C. Pop: Mă asociez la toate propunerile făcute de stimatul meu prietin, dr. Al. Vaida-Voevod. Dintre acelea însă consider de cea mai importantă pe aceea, care se referă la antialcoolism, și vă rog, dacă nu primiți toate propunerile, primiți-o cel puțin pe aceea, care corespunde vederilor și dorințelor tuturor. Nu primesc bugetul din motive principiare. (Aprobări în centru).

Din „Neamul Românesc“

Sub titlul „Intellectualizarea politicii noastre“ aflăm în „Neamul Românesc“ al d-lui N. Iorga un articol, din care reproducem următoarele:

Era în 1906. Mișcarea dela 13 Martie trezise idei și mișcase sentimente. La Craiova, d. Iorga ținea o conferință, — mi-se pare că datorită Olteniei în mișcarea pentru neam. D. Octavian Goga, împreună cu alți scriitori, cetiau din scrierile lor. Și așa de frumos se armoniza vorba d-lui Iorga cu poezia lui Goga! Erau maestrul și discipolul. Lumea îi învăluia în aceeași privire caldă, recunoscătoare, pornită din inimă și care găsia răspunsuri pornite din inimă. Era un crez nou, rostit de unul și cântat de altul. Eu văd și acum pe d. Goga: l-am dus până la o lojă, unde recunoscuse pe cineva.

Câtva timp după aceea. Ideile trezite și sentimentele mișcate nu s'au putut opri. Ele au cuprins tot mai mult teren din activitatea neamului nostru, și a fost firese să cuprindă și politica. Dela literatură, o formă a acestei activități, până la politică, altă formă a aceleiași activități, nu văd deosebire decât aceea pe care ai găsi-o întorcând o foaie de pe o față pe cealaltă. „Cultură și politică“, zice d. Iorga, „sunt unul și același lucru, — nu atât sub înfățișări deosebite, cât în faze deosebite ale dezvoltării sale. Orice cultură cuprinde într'ansa un program politic și orice așezăminte politice nu sunt decât traducerea în realitate omenească a unor concepții culturale... Unele formații politice, icoane vii ale concepțiilor culturale care le-au precedat și produs, au astfel o valoare filozofică, o strălucire artistică fără păreche...“

Și iar îmi vin în minte niște concepții literare, culturale, cărora era și d. Goga părtaş, — cel puțin în seara aceea din Craiova, când cetia dela masa de lângă care vorbise și d.

Iorga, către acelaș public, încălzind inimile către acelaș ideal.

Ce timpuri! Pe urmă s'au schimbat. D. Iorga și-a continuat drumul. Să fi vrut să facă altfel, și nu putea. D. Iorga a dat, mai apoi, o expresie politică acelor concepții de a căror expresie literară era strâns lipit și d. Goga, — cel puțin în seara aceea din Craiova.

Dar cinematograful se schimbă repede. Imi joacă înainte zimbond a răutate, două cuvinte grele: demnitate anonimă. Autorul e d. Goga, și cel învinuit de cele mai mari crime cu puțință față de sufletul unui neam, e d. Iorga. Atâta mai știu că articolul a apărut în „Lupta“, foaia comitetului partidului național din Ardeal, cu care se războiește azi d. Goga, și în aceeași zi a apărut și în „Adivor“ din București, căruia evreul expulsat Paukerow avușese grijă să-i l trimită. Gurile rele mai spun că un oarecare vestit politician de pe la noi fusese chiar atunci prin Ardeal, vre-o patru zile, că în revista acestuia de atunci chiar și mereu înainte au apărut poezii de d. Goga, plătite cu 30 de lei pagina, și câte de toate; dar eu nu ascult de gurile rele, după cum se vede.

Articolul din „Lupta“ contesta d-lui Iorga dreptul de a face politică, și-i dădu sfatul — vai, ce binevoitor! — să se mărginească la studiile sale istorice. Ce trebuie, adevă, unui om care vrea să facă politică o disciplină internă căpătată prin studii istorice care să-i servească la judecarea evenimentelor de azi, ce e nevoie de o doctrină politică luptătoare care să fie îndrumată de raționamentul care se desprinde din studiul unor cărturari? Cărturarii la cartea lor, politicienii la politica lor!

Când am cetit articolul, care mi-a lăsat impresia pe care și-o lasă vinul acru ce-l bei la masa unui prietin, ca să nu-l superi, mi-am adus aminte iarăși de mulțimea aceea imensă care aplauda la Craiova vestirea unui ideal. Unui ideal politic, d-le Goga, deoarece știai foarte bine că asta e o formă a activității noastre pentru atingerea unui scop. Și, dacă atunci, d-ta, d-le Goga, cetiai numai poezii și nu seriai încă articole politice, asta vine de acolo, că încă nu simțise-și nevoia să scrii. Formația politică era numai în concepția culturală. Era întâia din aceste două faze ale aceluiași lucru: cultură și politică. Sala, când cetiai d-ta, aplauda programul politic care se zăria deslușit în poezia d-tale. Realitatea politică răsară limpede din concepția culturală pe care o reprezentai și d-ta pe scena Teatrului Belle-Vue.

Și totuși pe urmă și-s'a părut că publicul n'avuse dreptate, că poezia d-tale reprezinta cu totul altceva decât sufletul acestui neam într'una din dureroasele sale înfățișări, că politica întemeiată exact pe aceeași concepție culturală ca și poezia d-tale, atât de aplaudată, că această politică nu trebuie să existe, că ea trebuie să fie înlocuită cu orișicare alta. Probă este demnitatea atât de anonimă cu care te-ai ridicat împotriva d-lui Iorga, care, dela 1906, continuase un drum de mult început, dar atât de pe nesimțite, încât cei mai mulți nici nu l-au observat acest drum.

Și astăzi văd că, totuși, e bine, e chiar de absolută nevoie ca politica să fie întemeiată pe cultură, ca frunțașul, cel puțin frunțașul politic să simtă „necesitatea unei activități de ordin intelectual“, ca politica, să fie „îndrumată de raționamentul care se desface din studiul unor cărturari“, că e iarăși neapărată nevoie de „o frământare intelectuală deosebită“ și că, în sfârșit, politica trebuie să aibă la bază „sămburele unor preocupări intelectuale de ordin superior“.

Te întreb acum — și tăcerea și-o iau drept frică de răspuns: aplicând aceleși idei pe care le aplici în articolul citat stărilor din Ardeal, și celor din România, ai putea cita nume de persoane — pentru Ardeal ai cita o mulțime, deși n'ai scris decât unul — de aici dela noi cu care să illustrezi cele susținute? Eu afirm că

Fabrica de granit, syenit
industrie de marmoră și
ciselare de peatră a lui

Iosif Nagy
Brașov, str. Fântânei Nr. 50.

primește și execută ori-și-ce fel de lucrări la clădiri, monumente mausoleuri în orice fel de stil. Liferează lucrări de marmoră pentru mobilaturi. În urma modernului aranjament de fabricație, prețuri ieftine. Din depozitul meu bogat de monumente, în care efectueș vînderi în mare și în mic liferez colegilor de branșe obiecte singuratic, în prețul de fabrică.

se potrivește de minune și la noi. Și n'ai să poți spune că nu te amesteci în politica noastră și că *nomina odiosa*, deoarece întâiul articol politic pe care l-ai scris, așa mi-se pare, a fost tocmai acela în care atacai fățiș pe d. Iorga și-i contestai orice drept de a face politică.

Găsești vre-o asămănare între „echilibristica de vorbe”, care te desgustă, și pe dreptate, din „Budapesti Hirlep” și încă mai desgustătoare echilibristică de vorbe și dezechilibrul moral din „Adivor”, care te laudă totdeauna când insultă pe d. Iorga? Sunt identice, par'că ar fi croit pe acelaș tipar — știi care: cel evreiesc — și părerea contrară n'ai s'o poți dovedi. Și de nu crezi încearcă.

Așa, din întâmplare, poate numai fără să vrei, auzit-ai de un partid politic din România care-și întemeiază programul și acțiunea politică pe un substrat cultural evident oricui știe să se uite cu cea mai ușoară imparțialitate? Una din ideile culturale cele mai serioase și mai active — adecă mai capabilă de a împinge la acțiuni politice — dar tot pe atât de părăsită, este și unitatea culturală a tuturor românilor. Văzut-ai pe undeva această idee luată fățiș ca punct de acțiune politică?

Ce caută „Intellectualizarea politicii noastre” după „Demnitatea anonimă”? S'au schimbat lucrurile? De loc: toate la noi merg ca și înainte; între altele partidele politice istorice din rău în mai rău. D. Iorga știi ce face? Iată: De câte ori scrii câte un articol politic, poate că deschide volumul de poezii din care ai cetit la Craiova și cetește câteva, iar eu — și eu! — îmi amintesc că atunci am avut prilejul să fiu de două ori mândru: întâi pentru că am luat note după cuvântarea d-lui Iorga, care s'a publicat, și al doilea, că ți-am putut aduce un mic serviciu de ordin personal: arătarea drumului dela scenă până la lojă, sus.

M. L.

Războiul italo-turc

Acțiunea Italiei în marea Egeică și Austria.

Genua. — Ziarul „Caffaro” primește din partea unui ofițer italian o comunicare cu totul senzațională:

Ofițerul spune că statul major italian studiasse timp de 8 zile planul unui război de două fronturi și anume contra Turciei și în contra unui alt stat probabil aliat, dar nu amic.

În acest scop amiralul Aubry a vizitat ca turist american pe un yacht porturile Turciei: Salonic, Smirna, Beyruth, Dardanele și Constantinopol. Generalul Caneva a vizitat ca negustor de cereale, Tripolisul, Derna și Benghazi.

Planul era excelent pregătit. Realizarea lui a suferit însă o modificare, din cauza unei puteri dela Nord a cărei presă atacă azi în mod violent Italia.

S'a renunțat la prima intenție de a se ataca imediat Dardanelele, procedându-se la realizarea părții a doua a planului: ocuparea Tripolisului.

Această știre se bucură de încredere generală, deși a fost dezmințită astă-seară printr'o notă a Agenției Ștefani.

Rusia și acțiunea navală a Italiei.

Constantinopol. — Ambasadorul Rusiei a conferit în cursul consiliului de miniștri cu Assim-Bey. Se afirmă că ambasadorul a remis un comunicat Porței, cu privire la răspunsul Italiei privitor

la o acțiune navală italiană iminentă și răspunsul Rusiei care ar fi vag.

Schimbul de telegrame între suveranii Angliei și Italiei.

Ziarul „Tribuna” spune că între regele Italiei și regele Angliei s'au schimbat cuvinte cordiale în telegramele de ieri și spune că nu va scăpa nimănui importanța acestui schimb de telegrame, în special în vederea misiunii oficiale pe care o trimite Turcia pentru a saluta pe regele George.

Cine a stăruit pentru pace.

Viena. — După toate probabilitățile puterea care a intervenit pe lângă celelalte spre a se face un demers la Constantinopol stăruind pentru pace, este Austria.

Deduc aceasta din faptul, pe care l'afiu acum, că Austria a aflat despre anexiunea cu 3 zile înaintea proclamării și contele Aehrenthal a telegrafiat atunci marchizului Pallavicini să intervie imediat pe lângă guvernul turcesc convingându-l să consimtă la încheierea păcii în schimbul unei indemnizări, că altmintrelea va pierde și Tripolitania și va rămânea și fără despăgubiri.

Aparate contra minelor submarine.

Neapole. — Din Torento se anunță că acolo au fost încercate cu succes niște aparate noi pentru pescuit minele sub-marine.

Toate torpiloarele au fost provăzute cu asemenea aparate.

Executarea a doi ofițeri turci.

Berlin. — Se anunță din Tripolis că în urma ordinului generalului Caneva, doi ofițeri turci, Ali Ferignud bey și Sahi bey, au fost executați.

Cei doi ofițeri au fost arestați în apropierea pozițiilor italienești și au fost găsite asupra lor 3 lăzi cu dinamită și planuri asupra pozițiilor trupelor italiene.

Înaintea execuției cei doi ofițeri au strigat: „Trăiască sultanul, trăiască patria!”

Asanarea Tripolisului.

Roma. — Vremea e minunată. Orașul începe a prezenta o înfățișare mai prietenoasă.

Străzile sunt luminate noaptea cu becuri de acetilen. S'a organizat un serviciu regulat de curățire a străzilor orașului.

Pe străzi s'au turnat cantități mari de dezinfectante, așa că duhoarea de până acum a început să dispară.

Un nou număr de prăvălii și cărcumi au fost deschise în oraș.

Sultanul mulțumind regelui Angliei.

Constantinopol. — Sultanul a trimis regelui Angliei o depeșă de mulțumire pentru primirea cordială a misiunii otomane, precum și pentru decorarea principelui Izzedin cu marea cruce a ordinului Victoria.

Principele moștenitor a plecat spre Cairo împreună cu Khedivul.

Turci respinși de pe un vapor austriac

Neapole. — Cu vaporul „Árpád” trebuiau să sosească la Triest 179 turci expulzați din Tripolis și Cyrenaica.

Comandantul vaporului a comunicat însă poliției, că el a primit dela direcțiunea sa din Fiume ordinul de a nu mai lua pe bord pe expulzații turci, căci aceștia în loc de a se reîntoarce la Constantinopol, vagabondează prin Austria și istorisesc tot felul de povești inventate despre maltratarea turcilor de către italieni.

Din această cauză expulzații turci vor fi lăsați deocamdată în Neapole.

Pregătirile flotei italiene

Roma. — Din Torento se anunță, că pe un vas de războiu ancorat acolo s'au imbarcat și amiralul Prosbitero și ducele abruzzilor.

Dealungul coastei sunt ancorate mai multe torpiloare și distrugătoare de torpiloare, precum și vase transportând mine.

Au sosit numeroase vapoare încărcate cu cărbuni.

În arsenal se continuă în tot cazul cu lucrările necesare pentru a ține gata de acțiune vasele de războiu.

Marconi la Tripolis

Livorno. — După invitațiunea guvernului italian, celebrul fizician Marconi, inventatorul telegrafului fără fir, a plecat la Tripolis pentru a-și desfășura activitatea sa acolo în interesul patriei.

Condamnarea unor arabi.

Tripolis. — Agenția Ștefani află, că niște informatori au declarat că lipsa de apă potabilă și de merinde e de observat în tabăra turcească.

* -

Tribunalul militar a condamnat la 20 de ani închisoare pe Mahomed ben Fetmi, un arab fanatic și care dispune de o mare influență, precum și pe Hamed ben Mabronk, care a instigat pe arabi în contra italienilor la 23 și 25 octombrie trecut.

Ravagiile holerei la Tripolis.

Constantinopol. — Ziarele turcești află, că holera face mari ravagii printre italieni la Tripolis și generalul Caneva a trebuit să ceară trimiterea a numeroase ambulante.

Arabi din Turcia.

Paris. — Din Tunis se telegrafiază, că un articol al ziarului „Tunisul Francez” cere ca să se ia de urgență măsuri coercitive contra arabilor, iar nu să se aibă condescendență față de dânșii.

Desmintirea svonorilor de pace.

Constantinopol. — Ziarele turcești declară deasemenea de neîntemeiate svonorile despre încheierea unui armistițiu în scopul de a negocia pace și spun, că nu există nici o înclinare pentru încheierea acesteia.

Neînțelegerile dintre ziariștii din Tripolis.

Tripolis. (prin Malta) — O telegramă din sursă germană anunță: Între ziariștii francezi și italieni de o parte și ziariștii germani de altă parte, a izbucnit un foarte viu conflict.

Eri ziariștii francezi au dat un banchet în unicul restaurant din Tripolis în onoarea colegilor lor italieni, cu care prilej s'au datat la manifestațiuni atât de sgomotoase încât vasele de războiu crezând, că e larma inamicului, care se apropie a atras atenția carabinieriilor prin repetite semnale asupra acestui fapt.

Carabinierii au intrat în restaurant și au rugat pe ziariști să facă liniște.

Dezertările din armata italiană.

Triest. — Mai bine de 1000 rezerviști italieni dezertori, cutreeră prin Tirol, Carintia și Steyermark.

Ei acceptă ori-ce fel de lucru numai pentru a nu trebui să se întoarcă înapoi în Italia.

În Croația de asemenea mișună numeroși dezertori italieni.

Am onoarea a aduce la cunoștința P. T. public, din loc și jur, că am deschis în Arad strada Deák-Ferenc Nr. 8 **Croitorie de haine civile și uniforme după cerințele de azi.** Pregătesc după măsură, comande de tot felul ca salon, sport, militare și uniforme de sârbătoare ungurești, după moda cea mai nouă, execuția cea mai elegantă, prețuri convenabile. În urma cunoștinții speciale, după o prăcă de 15 ani sunt în poziția să satisfac pe deplin cele mai delicate dorințe sub orice formă. Depozit permanent de stoffe, stând în legătură cu cele mai renumite fabrici din țară și străinătate. Comandele din loc și jur le efectuează în cel mai scurt timp și la dorință mă prezint în persoană atât în loc cât și în provincie. — Cer sprijinul Onor. P. T. public din loc și jur și rămân

Cu deosebită stimă:

GIANOTTI NÁNDOR

Croitor civil și de uniforme.

ARAD, Str. Deák-Ferencz 8.

Căpitanii vapoarelor ancorate în porturile Triest și Fiume, sunt literalmente asaltați de dezertori italieni, cari îi roagă să-i transporte la Viena.

În celelalte porturi austriace precum și în porturile din Franța se obsearvă de asemenea masse mari de emigranți italieni.

În cazărmile din nordul Italiei soldații pot fi reținuți numai cu mare greutate.

Generalul Capello la Tripolis.

Roma. — Alaltăeri seară generalul Alois Capello, comandantul brigadei abruzzilor a plecat la Tripolis.

Pelerini și vizitatori... idealști

— Drumurile „Tribunei“ la Roma. —

Cănele de uși multe
Pe câți nu-i poate mușca, îi latră...

București. — Redactorii „Tribunei“ umblând mereu cu țafna în nas — și-au pierdut și cumpătul și umbrelul. În tot ce scriu e atâta mânie și posăcie, încât pare că le-a murit curca cu ouă în cuib. Alții vor zice că parcă li s'a tăiat apa dela moară...

Tot pornind pe drumuri sucite, iată că se apucă să ne vorbească și de alte drumuri, de acelea ce duc la Roma, la „Roma noastră“, Bucureștii. Așa în numărul de luni al „Tribunei“ într'un articol prim: „Drumurile la Roma“ se vorbește de rezultatele binefăcătoare ale mișcării pentru drumul spre București, Roma noastră, de lângă apele dulci ale Dâmboviței, către care se îndreaptă privirile românilor subjugăți dintre Tisa și Carpați.

Și cum ochii zavistnicului văd și cele ce nu sunt, așa și ochii vigilentului tribunist văd și fixează „un caz strident în armonia asta“. „Și care anume e cazul strident? Că fruntașii noștri „cei mai frecvenți vizitatori“ ai Bucureștilor, „nu se duc acolo numai ca să ia învățături din școala culturală și de libertăți politice“ — ci „pentru o nouă campanie împotriva Tribunei“ și se mai duc acolo „între altele, ca mistificatori ai opiniei publice“. Deci, domnii dela „Tribuna“ au un nou motiv să „privească cu dispreț moravurile a-cestea“.

Și iată așa în fiecare zi, cei dela „Tribuna“ găsesc cusururi la alții și scornesc situații și împrejurări în cari ei să apară: drăguți, nevinovați, fără de prihană. Cătoni moderni, mereu îndreptățiti, să atace și să disprețuiască.

Dar să revin la „drumurile la Roma“. Fie-mi permis o întrebare: Oare domnii dela „Tribuna“ nu iau parte nici de cum la pelerinajul spre „Roma noastră, cea de lângă apele dulci ale Dâmboviței“? Și fiindcă „Tribuna“ în articolul din chestie făcea personalități, întreb și eu: Oare d-nii Oncu, Bocu și compania, sunt vizitatori mai puțin frecvenți ai Bucureștilor? Se duce oare I. Bocu acolo ca „să discute cumva cu bărbații de acolo asupra intereselor monarhiei noastre cu ale României? „D. Oncu, de pildă, pleacă oare el, numai cu scopul „ca să ia învățături din școala culturală și de libertăți politice de acolo“? Și chiar d. Goga, unul dintre cei mai amatori ai capitalei, merge el la București numai în calitate de poet? Sunt d-nii Goga, Bocu și compania, pelerini și vizitatori atât de idealști, încât se duc în „metropola ademenitoare a tuturor românilor“ numai ca să bea din dulcea apă a Dâmboviței, (mai curând șampanie), ca să se preumbe prin „frumoasele sale parcuri dela margini“, sau „ca să viziteze muzeele științifice?“... Pot spune cu toată convingerea că acești domni nu se întorc de acolo numai cu comori de... amintiri și impresii de mulțumire. Ne cunoaștem oamenii. Ar face deci bine cei dela „Tribuna“ să fie mai prudenți, și să nu ridice piatra. Umblând mereu cu pisma își vor sparge ei singuri cizma.

Teama lor vădită ca „Tribuna zilelor noastre“ să nu fie compromisă în Ardeal sau în „Roma noastră“ — e nefondată. Au avut ei singuri grija s'o compromită. Vorba Românului: Răul ce și-l face omul singur, nimeni altul n'ar putea să i-l facă.

L. P. Ardeleanu.

CORRESPONDENȚE

DIN ITALIA

Milano

— 24 noemvrie 1911.

Chestiile zilei: Un nou furt de tablouri: „Madonna della Stella“ de Beato Angelico — furată din pinacoteca din Florența. — Un fanatic al esteticei. — Cazul unui furt colosal în marele muzeu burbonic făptuit cu un secol în urmă și terminând cu tragica moarte a profanatorului.

Știam până acuma că operele de artă sunt clasificate, având în vedere diverse criterii, în școale — școala lombardă, venetă, olandeză, clasică, modernă etc... acum însă, iată o nouă clasificare sau grupare — după felul cum sunt... furate. Așa „Gioconda“ de Leonardo da Vinci și cu „Madonna della Stella“ de Beato Angelico fac parte din aceeași școală întrucât au fost furate cu... aceeași manieră (ca să nu repet școală).

Așa în noaptea de 19 noemvrie a dispărut în urma unui furt tot atât de misterios ca și al „Giocondei“ — din muzeul San-Marco una din cele mai de valoare tablouri ale lui Beato Angelico — de o valoare ce nu se poate prețui — și unul dintre cele mai cunoscute tablouri din Florența. O numiau „Madona della stella“ după steaua mare de aur, pe care pictorul o făcuse pe bucățica de manta azură ce-i cădea pe frunte.

Era lucrată de Guido di Pietro care făcându-se călugăr luă numele de Fra Giovanni da Fiesole și pe care lumea îl venerază cu numele Beato Angelico. Tabloul datează din anul 1418, și era unul din cele mai reușite lucrări ale lui. Știrea despre acest furt a făcut mare impresie în toate cercurile artistice, iar guvernul a și trimis la Florența pe Corrado Ricci, directorul general al artelor frumoase și antichităților, — dând și un comunicat în acest sens — spre a stabili faptele și responsabilitățile.

Se vorbește și de un premiu al ministrului de instrucție publică, destinat aceluia care va descoperi prețioasa operă de artă sau măcar va da indicii precise în această direcție.

Până atunci însă, suntem în fața unei organizații de delicvenți specialiști în furturi de acest gen, sau a unor ciudați maniaci. Cu ocazia acestui furt, Ernest Serao, amintește în „Secolo“ despre un analog furt, făptuit cu un secol în urmă, — deci faptul de azi n'ar fi nou — în marele muzeu burbonic din Neapol.

Făptuitorul era un necunoscut — pasionat de artă, ba ceva mai mult, un fanatic al esteticei — și care avu un sfârșit cu totul tragic.

Venise pe jos din Germania până la Neapol — ducând o viață ca sălbaticii — nutrindu-se cu fructe, cu ierburi și cu ceea ce i-se dădea de milă. Auzise de extraordinarele lucruri de artă — bogății imense, strănse, așezate toate într'un vast edificiu, sever și maiestros ca o fortăreață. Era muzeul.

Ajunse pe o vreme cețoasă — pe înserate și întră neobservat în muzeu. Păzitorii erau ocupați de vremea rea ce se lăsase. Ciudatul maniac, odată trecut prin fața portarului fără a fi observat — începu a sui scările și a trece din sală în sală — urcând și coborând scări așa în neștiire în căutarea lucrurilor de artă ce-i frământau gândurile. Ajunse în sfârșit în mijlocul operelor de artă a obiectelor ce erau păstrate cu atâta sfîntenie — și apucat de fiorii ce dau lucrurile — atât de mult dorite, visate — începu a alege din ele pe acele cari i-se păreau mai de neprețuit — relicvele și bijuteriile cari ar fi mai complicate și mai fine în structura lor.

Odată în posesia lor, cu ochii ieșiți din orbite, ca un nebul — se întoarse pe aceleași săli — coborî scări după scări, trecu coridoare întunecoase, dar nu reușea să găsească locul pe unde intrase: muzeul se transformase într'un labirint. Noaptea se lăsase de mult, și el rătăcea încă prin galeriile muzeului; pretutindeni, întuneric și pe ici-colo prin vre-o fereastră rotundă din plafon, veneau câteva raze rătăcite de lună. Văzu în față o ușă, o deschise și intra.

Nu vedea nimic, însă în disperarea lui, înainta cu nădejdea, că va izbuti să găsească vre-o esire. Nu făcu mulți pași când, un sgomot asemănător aceluia când se sparge vre-un geam, — și un

corp greu — niște mâni osoase, reci îl isbiră în față...

A doua zi, păzitorii, conduși de urmele lăsate de diverse obiecte și cari erau împrăștiate peste tot, găsiră într'o ultimă sală, galeria mumiilor, corpul fără vieată, al profanatorului. În jurul cadavrului, obiecte prețioase, relieve, nici o urmă de sânge însă.

O mumie, care se desfăcuse — în cădere — de poziția ei de până atunci, avea un braț desupra cadavrului a cărui față era contractată de o spaimă mortală.

Anty.

DIN ROMANIA

București

— 10 nov. v. 1911,

În ajunul deschiderii parlamentului. — O sesiune importantă. — Un ziar nou. — Un ministru care va lăsa urme. — Reluarea șezătoarelor Ligei, secțiunea București.

Marti se va face deschiderea parlamentului României. Din nou vor falfăi steagurile tricolore pe calea Victoriei și pe celelalte străzi ce duc spre mitropolie.

Membrii celor două corpuri și înalții demnitari ai statului vor face act de prezentă la tradiționalul Te-Deum din biserică mitropoliei, iar bătrânul și înțeleptul rege, escortat de garda Sa de uriași, va veni la palatul camerei, unde, în fața membrilor celor două corpuri legiuitoare, a miniștrilor, înalților demnitari ai țării etc. va citi al 44-lea mesaj de deschidere din frumoasa-i domnie.

Din nou vor răsuna cele 101 bubuituri de tun, vestind munca și lupta folositoare ce va trebui să înceapă și între zidurile camerelor și afară, în presă și adunări, în jurul activității trecute și viitoare a guvernului actual.

Numeroase proiecte, dintre cari unele au fost amintite în corespondențele trecute, vor fi anunțate și recomandate de mesajul tronului.

Se prevede o agitată luptă, cu opoziția indeosebi, în jurul unora dintre proiecte. Atât alegerile defavorabile ambelor opoziții cât și unele conflicte de importanță mai mare ori mai mică, iscate până acum între guvern și adversarii săi naturali, promit să întărească și mai mult lupta parlamentară.

Unele proiecte prin însemnătatea lor iar altele și prin caracterul lor radical (marea reformă în administrație) vor reclama lungi debateri și vor face probabil din această sesiune parlamentară una din cele lungi.

*

Între numeroasele proiecte pe cari le cuprind mesajul d. N. Filipescu, ministrul de războiu, are unul mic în proporțiile lui, dar mare în esență și, fără îndoială, va fi tot așa în rezultatul lui.

Cu aproape 10 ani înaintea asta ministerul apărării naționale din România a mai avut un civil în capul său.

E adevărat, că predecesorii săi militari au contribuit mult la reorganizarea armatei. Cu ceia ce îndeplinește însă acum și într'un scurt viitor ministrul civil de astăzi armata României va fi o armată modernă în cel mai înalt și mai larg înțeles: atât ca valoare morală, cât și ca înzestrare.

Proiectul de care e vorba reglementează o dreaptă și înțeleaptă înaintare a ofițerilor. Îndeosebi el dă puțința elementelor distinse de înainta în gradele superioare. Se urmărește, apoi, asigurarea bunurilor materiale ale armatei. Pentru orice înstrăinare din aceste bunuri se prevăd pedepse aspre între cari ani de închisoare, pe cari îi poate primi însuși ministrul.

Din acest proiect, ca și din atâtea decizii, cari s'au luat în timpul din urmă, se poate constata, că armata României se găsește în stadiul unei organizări și gospodării excelente.

*

Între ziarele pe cari ni-le va dărui noul an, în ziua când se fac de obicei darurile, cunoaștem unul anunțat de mai multe luni și plănuit poate de câțiva ani.

E „Lumina“, care va eși neapărat în ziua de 1 Ianuarie 1912. Mijloacele trebuitoare pentru susținerea lui se pregătesc din daruri, din contri-

buții cu drept la beneficii — dar îndeosebi le pregătește d. N. Iorga prin conferențe cu plată ținute prin toate orașele țării.

„Lumina”, promite a fi un ziar cultural și un ziar de bună și folositoare informație pentru public.

Fără îndoială pe cât de frumoase sunt intențiile pe atât de serioase vor fi și piedecile pe care le va întâmpina un asemenea ziar în România. El, în mare parte, va trebui să-și formeze mai întâi publicul cetitor.

E de dorit deci, ca ziarul să înceapă cu mijloace materiale îndestulătoare. Va avea destul să lupte, și în afară de asta, cu indiferența publicului deprins mai mult să urmărească telegramele, știrile de scandal și polemica mărunță a politicii de fiecare zi.

Dar când e vorba de o faptă bună se găsește și încordarea trebuitoare de forțe pentru a învinge pedecile.

S'au reluat în sala de expoziții a *Muntelui de pietate* șezătorile săptămânale ale Ligei culturale, secțiunea București.

Joi seara, a făcut începutul d. Popescu-Tudor cu conferința sa tratând despre războiul italo-turc.

Conferențiarul fiind un fost militar, subiectul a câștigat cu atât mai mult interes.

În partea artistică s'a produs cu toată bogăția talentului său d-șoara Macri prin câte o poezie din Coșbuc și Vlahuță, d. Radu Roseti cu mai multe poezii ale sale tot așa de aplaudat, d. Corăscu cu cântece populare din Ardeal și alții.

Correspondent.

DIN BUCOVINA

Cernăuți

— 20 nov. n.

Samavolnicii ucraine. — „Școala Română”.

În fiecare zi facem noi descoperiri de uneltiri, intrigi și denunțări. Ne este peste putință să facem un pas, fără a supăra pe bunii noștri amici, rutenii, ucrainii sau cum voiiți să-i numim. Nu ne e permis, să zicem, că suntem români, dar încă să deschidem școli românești. Acei, cari stau în fruntea afacerilor școlare românești, n'au voie să se facă ecoul plângerilor și nedreptăților îndurate de români, căci sunt puși pe lista de proscricție și amar de capul lor.

Între acești prigonitori zeloși aflăm români renegați, cari și-au uitat ținta și neamul trecând în tabăra dușmanilor noștri cei mai înverșunați. Un Wassilko, Spenul, Popowicz (odată Vasilco, Spănul, Popovici) au fost pe vremuri români, cari și-au vândut însă conștiința națională pentru un blid de linte și au trădat interesele neamului nostru.

Un caz mai recent, care pune într-o lumină destul de clară pe acești oameni lipsiți de scrupule e întâmplarea cu inspectorul școlar al Cernăuțului Nuțu. Acest bărbat care-și împlineste cu atâta simț de datorie misiunea sa e un spin periculos în ochii rutenilor, cari nu pot răbda ca dânsul, să ceară pe baza drepturilor existente școli românești. Făcând d. Nuțu o inspecție școlară în Cuciurmare (sat, în care se credeau rutenii stăpâni) a constatat, că pentru numărul mare de elevi români sunt insuficiente încăperile școlii. Dsa a propus lărgirea ei. Atâta a ajuns, să-l scoată pe marele bărbat Spenul din sărite. Dânsul nici n'a întârziat mult, ci i-a adresat o amenințare revoltătoare.

Voinde să dăm cititorilor cuprinsul ei, traducem din „Foaia Poporului” următorul pasaj: Nuțu purcede aici, ca și în Strojineț. În Strojineț a lucrat el după plac, căci nu-l împiedica nime. Dar aici sunt eu și l-oi supraveghia. Înainte de câteva zile a fost în Cuciurmare spre a constata numărul elevilor.

Dânsul a numărat atât dimineața, cât și după masă pe aceiași elevi, rezultând astfel un număr dublu. Reîntors la Cernăuți a raportat în chestia aceasta guvernului, fără să întrebe de „Kupezanko” referențial Ciuciurului. Aceasta e o mișelie, o crimă! Voiu interpela și voiu stărui, ca Nuțu să piardă nu numai postul său de inspector, ci chiar și de profesor. Să meargă mai departe așa, căci eu l-oi trage la socoteală.

Ce ziceți iubii cititori la aceste lucruri neaizite? Nu e ca și în Basarabia unde enutul că-

zăcesc caută, să înăbușească orice conștiință națională? Trăim într'un stat constituțional? unde toate neamurile sunt tratate după drepturi egale? Aceste sunt semnele secolului 20?

*

Între instituțiile noastre culturale ia „Școala Română”, pe lângă „Societatea pentru cultura și literatura poporului român din Bucovina” un loc de frunte. Această societate cu sediul în vechea capitală a Moldovei, Suceava, are filiale în toate orașele din Bucovina. Societatea are în urma sa un șir de fapte însemnate, cari au contribuit mult la întărirea elementului românesc.

Ținându-se la 29 oct. 1911 adunarea generală a „Școlii Române”, comitetul a putut raporta cu satisfacție, că s'a achitat de angajamentul luat asupra sa. Privirea comitetului s'a îndreptat îndeosebi asupra internatului „Vasile Cocârlă” și școlile românești din satele mixte. În internat sunt adăpostiți la vr'o 75 elevi, iar vr'o 200 sute primesc ajutoare directe dela societate. Societatea a dat concursul său luptătorilor vrednici din satele mixte și amenințate de puhoiul străin, trimițând cărți și ajutoare bănești. În Măriței a deschis o școală particulară, pe care o susține din mijloacele sale proprii.

„Școala Română” are și o librărie și tipografie, a căror venit curat e pe anul 1910 12.000 coroane.

La această adunare s'au propus multe lucruri: zidirea unui nou internat, transformarea librăriei în instituție particulară etc., cari se vor realiza cu timpul. „Școala Română” e la înălțimea chemării sale. Ori și când a știut să-și îplinească cu conștiință datoria. Meritul e al persoanelor, cari stau în fruntea ei și lucrează din răspuțeri pentru propășirea acestei instituții.

Coresp.

Cronica feminină

Cele zece porunci pentru femeile măritate.

Revista „La Dona” a organizat de curând un plebiscit printre cetitorii și cetitoarele sale, cu privire la raporturile dintre bărbat și femeie, cari după opinia confratelui italian, s'ar fi înrăutățit mult în vremea din urmă. Pricina ar fi și bărbatul și femeia, dar mai cu seamă „spiritul modern”. În to-

ul activității febrile din zilele noastre, în goana și setea de câștig, puterile sufletești ale bărbatului seacă repede și sexul, tare odinioară, slăbit acuma, are groază de iubire. De altă parte, femeia „timpului nou”, cu atitudinile ei vrăjmășești, a pierdut puterea de a robi pe bărbat.

Revista „La Donna”, voinde să restabilească paradusul pierdut, propune femeilor următorul decalog:

1. Iubește pe bărbatul tău mai mult ca orice pe lume, iar pe aproapele tău ca pe tine însăși; dar nu uita, că numai bărbatului tău, iar nu și aproapelui aparține casa ta.

2. Consideră pe bărbatul tău ca pe un oaspe distins și ca pe un prieten scump; iar de prietenele tale n'asculta prea mult.

3. Pregătește bărbatului tău un cămin mulțumit și întimpină-l cu bucurie, când se întoarce acasă; dar nu te indigna, dacă bărbatul nu observă îndată toate astea.

4. Nu cere bărbatului tău lucruri de prisos pentru cămin; cere-i, dacă poți, numai o casă prietenoasă și un loc de sburdut pentru copii.

5. Copiii tăi să fie întotdeauna curați și vioși, ca tine însăși, ca să rădă fața bărbatului tău când vă vede și dânsul să se gândească la voi dacă e departe.

6. Ține minte că te-ai cununat cu bărbatul tău ca să împărțiți împreună fericirea și suferința; când toți îl părăsesc, tu trebuie să strângi și mai mult mâinile lui în mâinile tale.

7. Dacă mai trăiește mama bărbatului tău, gândește-te că nici odată nu poți fi destul de supusă și destul de bună cu dânsa.

8. Nu cere vieții ceea ce n'a dat nimănui încă: dacă poți fi de folos altora, ești fericită.

9. Când grijile și nevoia bat la ușa ta, nu te înjosi și nu desnădăjdui; norocul se va întoarce la casa ta; numai să ai încredere în bărbatul tău și dânsul va avea curaj pentru voi amândoi.

10. Dacă bărbatul tău te părăsește, așteaptă-l; chiar dacă nu se întoarce, cine știe câtă vreme, așteaptă-l mereu; și chiar dacă te-ar fi părăsit pentru totdeauna, așteaptă-l; pentru că nu ești numai femeia lui, ci ești și cineva numelui lui; și el se va întoarce odată la casa ta și te va binacuvânta.

— Mai mult idealism și mai mult optimism nu se poate găsi, într'adevăr, în opiniile unei autoare. Sau, poate că poruncile sânt ale vre-unui autor deghezat? Ar fi mai ușor de crezut!

(„Flacăra”.)

I. Sc.

Litere — Arte — Științe

CÂNTEC*)

Roagă suflete pe Domnul
Să se 'ndure, să-i ație
Cu furtuni, și vijelie
Calea pasării măestre,
Ce-mi tot cântă la ferestre
Săptămâni și luni de-arândul,
Ca să-mi fure ziua gândul,
Ca să-mi strice noaptea somnul.

Ecat. Pitla.

INTRE MUNȚI.

Doruri, năcazuri ce-am avut,
De mă făceau să plâng,
Pe toate le-am uitat de-acum,
Inima nu-mi mai strâng.

Voi munți cu haina de brădet
Ce liniștea o dați
Acelor ce 'ntre voi s'abat,
Sufletu-mi reînviați;

Căci în liniștea de brădet,
Ca într'un sanctuar
Gândesc la ea și-mi uit de tot
De-al depărtării — amar.

Ion Târnaveanu.

*) În posesiunea societății „România Jună”.

„Madonna della Stella”

de Fra Angelico

O depeșă vestește, că din muzeul San-Marco la Florența a dispărut prețiosul tablou cunoscut sub numele „Madonna della Stella” de Fra Angelico.

Fra Giovanni Angelico da Fiesole (1347—1455) a fost călugăr dominican în aceeași mănăstire San-Marco, și e renumit ca pictor pentru *evlavia* cu care a lucrat și care e sugestiv exprimată în icoanele sfinte ce i-a inspirat credința sa nețăr-murită.

Înainte de a se apuca de un tablou, pictorul pios îngenunchia rugându-se să fie făcut demn de a cuprinde și de a exprima divinitatea lui Crist și a Madonei, și când a terminat, cel dintâiu se proșterne în adorațiune înaintea figurilor sfinte, închinându-se lor și mulțumind cerului că l-a învrednicit.

De aci serenitatea de paradis a scenelor ce a fixat, de aci conducerea celestă a ingerilor ce îngereșcul („il angelico”) artist a desemnat ca sub farmecul unei viziuni sacre.

Dacă se adeverește că a dispărut „Madonna della Stella”, aceasta înseamnă că a fost furat din San-Marco unul din cele patru relicuidare ce a pictat Fra Angelico în timpul șederii sale la Fiesole, și care au fost păstrate cu grijă în biserica Sta-Maria Novella, apoi trecute trei, de frica hoților, în muzeul dela San-Marco. Sunt scrinuri de moaște în forma timpului, cu partea de sus ori triumphiu-

lără nu prea mari, ca să poată fi așezate pe altar ca chivot, cu frumoase ornamente tăiate în lemn, cari întregesc efectul picturii. Pe unul, Fra Giovanni a făcut încoronarea Fecioarei, pe al doilea Bunavestirea și închinarea magilor, pe al treilea e Madonna stând cu pruncul pe brațul stâng; o stea îi împodobește fruntea: e „Madonna della Stella”.

Tabloul are toate calitățile caracteristice pentru pictorul ce a fost luat între sfinți. E de neșpusă delicatețea felul cum micul Isus își apropie fruntea de fața mamei sale și o mângâie cu degetele sale mici de copil; cu privire lină pare a asculta Maria, fericită.

Șase îngeri, așa cum numai „il Beato Dominicano” i-a știut evoca, umplu cadrul; patru cu gest de adorațiune, doi o tămâiază din cădelniță din jos, doi o preamăresc cu muzică; o vază cu flori e între ei, simbolul Preacuratei; deasupra, între doisprezece Cheruvimi, Tatăl ceresc privește spre pământ și binecuvântă.

Cea mai mare parte din tot ce a produs Fra Angelico e la Florența. Cine a trecut pe acolo, dacă numai un pic de credință a avut, ori inimă accesibilă sentimentelor de fineță indicibilă, n-a plecat neimpresionat.

Prof. C. Nedelcu.

„Teatrul Național” din Craiova

Cu venirea d-lui Emil Gârleanu ca director la Teatrul Național din localitate, această instituție a intrat într-o nouă fază. Astăzi, avem în localitate un teatru demn de a se numi național, un teatru al cărui mers a intrat în adevărata ei menire.

D. Emil Gârleanu, artist desăvârșit, nu a crutat nici o muncă și nici un sacrificiu de a face din acest teatru o adevărată instituție culturală.

Actualul teatru național e înființat în anul 1858 de regretatul artist Teodorini, care-l conduce până în 1871, când, atins de nebulie moare. Atunci, ia conducerea soția sa, Maria Teodorini. În 1888 se restaurează localul iar în 1889 se înființează actuala „Societate dramatică” care e recunoscută ca societate morală de „Corpurile legiuitoare”.

Prin acest teatru, s'au perândat o mulțime de artiști de o deosebită valoare, artiste ca Aristiza Romanescu, Elena Teodorini, Maria Petrescu, etc., apoi artiști ca I. Livescu, Al. Dem. Dan, I. Anestin, I. Nicolau, I. Stănescu, C. Mărculescu etc. Astăzi, teatrul numără o mulțime de artiști reputați, cari muncesc fără preget pentru instituția în sânul căreia se găsește.

Memorabila deschidere a stagiunii din anul acesta, la care a asistat chiar d. ministru al cultelor, a asigurat un mers bun și o activitate rodnică acestei instituții care până mai acum câțva timp, căzuse în părăsire.

După deschiderea stagiunii, reprezentațiile s'au început cu „Inșiră-te Mărgărite”, cunoscutul poem feeric al lui V. Eftimiu. Rolul lui Făt-Frumos a fost interpretat de trei artiști: d. C. Mărculescu, T. Călin și M. Fotino.

Au urmat apoi, „Apostolul” (l'apôtre) de Loyson „Nepoftitul” (Le danseur inconnu) de Trist. Bernard, trad. de Brătescu-Voinești, și „Prietenii din copilărie” de L. Fulda.

Marți 8 noembrie a. c., s'a dat pentru prima oară „Cometa” piesa d-lor Anghel și Iosif, care la București a avut cel mai mare succes. Rolul lui Boro a fost interpretat de distinsa artistă dela Teatrul Național din București, d-na M. Giurgea. În curând se va da și „Disciplina” de Fr. F. von Couring, cu d. I. Manolescu dela teatrul Comedia din București în rolul „Colonelului von Rusch”.

Luni 1 noembrie a. c., d. Vasile Pârvan, profesor universitar și membru corespondent al Academiei române a ținut în folosul Ligei culturale, o importantă conferință, tratând despre „Oltenia în epoca română”, după care d. Liciu, într-un entuziasm indescriptibil, a declamat mai multe poezii. La urmă s'a jucat o piesă cu d. P. Liciu și d-na Fărcășanu. Succesul a fost desăvârșit.

Celebrul artist, Ermete Noveli, și-a anunțat și în Craiova o reprezentație cu „Femeia îndărătnică” a lui Shakespeare. Reprezentația va avea loc la 14 nov. a. c.

P. Georgescu.

INFORMAȚIUNI

Arad, 25 noembrie n. 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță frig, pe alocurea ploi.

Prognostic telegrafic: frig, pe alocurea ploi. Temperatura la amiazi a fost de 10.2 Cels.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 klgr.)

Grâu pe aprilie	Cor. 11.28
” ” maiu	”
Secară pe aprilie	10.40
Cucuruz pe maiu	8.49
Cucuruz pe Iulie	8.54
Ovăs pe aprilie	9.82

Personale. Marele nostru scriitor, I. L. Caragiale, colaboratorul ziarului nostru, călătorind spre București, s'a oprit pentru câteva ore în Budapesta, unde a petrecut în societatea deputaților noștri.

— Dr. Romul Boilă, fruntașul avocat din Diciosânmartin și dr. Dănilă Sabo, avocat în Blaj, cari au petrecut zece zile în Budapesta ca avocați ajutători la pertractarea finală a petiției dela Vint, s'au reîntors alaltăieri acasă.

Știre redacțională. D. Alex. Șt. Vernescu începând cu ziua de azi nu mai face parte din redacția „Românului”.

M. Sa nu va merge la Budapesta. Se afirmă cu siguranță, că M. Sa anul acesta nu va merge la Budapesta. Vara viitoare însă se va întretine în palatul regal din Budapesta și la Gödöllő din maiu până la Rusalii.

Pahod na — Seghedin. Din Bran ni-se scrie: Pe 2 decembrie a. c. sunt citați să-și înceapă pedeapsa de câte 14 zile în temnița Seghedinului d-nii George Enescu, teolog de Cernăuți, Ioan Enescu, învățător și soții osândiți pentru delictul agitației săvârșit la târgul de țară din 1909. Dorim fraților noștri tărie la suportarea pedepsei și să-i vedem reîntorcându-se sănătoși.

Inmormântarea generalului Budișteanu. Mercuri la orele 3 jum. s'a făcut înmormântarea generalului C. Budișteanu, ale cărui rămășițe pământești erau depuse pe un catafalc ridicat în capela cimitirului. S'au depus numeroase coroane din partea amicilor, autorităților militare, cluburile liberal, tinerimei, etc.

A luat parte la înmormântare un public numeros.

După terminarea serviciului religios, sicriul a fost ridicat de ofițerii superiori și dus până la mormânt. Conform dorinței defunctului nu s'a ținut nici un discurs.

Iată și textul telegramii pe care M. S. regele Carol a adresat-o familiei:

M. S. mă însărcinează a exprima regrete pentru pierderea viteazului ostaș și sfetnicului credincios.

(ss). general Mavrocordat.

Onorurile militare au fost date de o companie de vânători.

Vlaicu obține 110 klm. pe oră.

Inginerul Aurel Vlaicu, schimbând elicele aparatului său a obținut mercuri o viteză medie de 110 klm. pe oră.

Succesul acesta dovedește, că aparatul Vlaicu este susceptibil de performante cari pun mașina aceasta românească mai presus de multe din cele mai bune aparate străine.

Concertul „Hilariei”. În seara de 27 nov. n. (luni) Reuniunea de cântări „Hilaria” din Oradea-mare va aranja un concert artistic urmat de dans, cu concursul d-șoarei Melania Brendusianu și al simpaticului tenor liric dr. Ionel Rădulescu. Prin aranjarea acestui concert, voim a aduna

tot ce are Bihorul românesc la o seară de manifestație culturală, ca apoi să dăm un avânt mai puternic vieții noastre sociale și culturale.

Spre scopul acesta condiția cea mai de căpetenie e ca să ia parte cât mai multă lume românească.

Nu am voi să fim lăsați în voia întâmplărilor, ci sprijinindu-ne după putință, venind în număr cât mai mare, să încoronăm concertul nostru cu cele mai frumoase succese atât materiale cât și morale.

Faptul acesta ar fi pentru noi, generația mai tinără, un imbold, un exemplu pentru viitor în munca noastră desinteresată îndreptată numai spre deșteptarea și binele poporului nostru românesc.

Pregătiri se fac cu multă îngrijire și sperăm, că publicul românesc din Bihor se va ști achita și de astă-dată de rolul greu ce deopotrivă tuturor se impune. La revedere luni în Oradea.

Pentru reuniunea învățătorilor. Toți reștanțierii reuniunii învățătorilor desp. Arad sunt rugați și provocați și pe această cale, să binevoiască a-și achita suma restantă în termen de 8 zile, în caz contrar fără altă provocare vor fi impuse. E timpul suprem, trebuie să curmăm odată cu nepăsarea unor membri. — Pecica, la 25 noembrie 1911. Petru Russu, casierul despărțământului Arad.

Concertul din Bistrița. D. Ionel Rădulescu, tenor liric din țară, eșit din școala maestrului Popovici-Baereuth, în drumul său prin Ardeal, s'a oprit o clipă și în Bistrița noastră legendară, și ca un trobadur de demult, ne-a răvârsat prin dulcea și fermecătoarea-i cântare, o dulce reverie în sufletele noastre.

Concertul s'a ținut duminică seara, în sala dela „Gewerbe-Verein” și a fost o foarte nimerită idee ca reuniunea noastră de cântări, precum și alte forțe marcante a societății noastre să dea mână de ajutor artistului, iar publicului nostru setos de artă, să-i ofere prilej și plăcere, de a asculta un program variat și bogat.

Concertul l'a deschis corul reuniunii, cântând 4 bucăți din diferite compoziții, dovedind progres, interpretare corectă, voci bine încheiate și contopite. Cu toate că numărul coriștilor este mic, dar corul e puternic, vocile bune și sigure și o disciplină de model planează peste membrii reuniunii. Zi de zi ni se dovedește, că conducerea corului prin d. H. Klee este în mână de adevărat măiestru priceput și destoinic. Este rândul intelectualilor noștri ca să susție cu orice jertfă — ca și în trecut — această reuniune care susține viața artistică, stă în primele rânduri ale reuniunilor de cântări din Ardeal.

La această seară ni s'a dat și un fericit prilej de a asculta vocea atât de plăcută și melodică a d-nei Veturia dr. Pop, care a fost atât de dragută și care e o fală a societății și a reuniunii noastre. Trecută printr-o școală bună de cant, în toate cântecele cu care ne-a alintat auzul, a fost la înălțimea artei adevărate. Ne-a cântat 2 cântece de toată frumusețea de un tânăr compozitor Ionel Borgovan și „Amor, amor încântător” de T. Popescu. Apariție dragălașă, voce dulce și sonoră, frasare corectă, execuție artistică, dna dr. Popa a depășit de mult marginile diletantismului și ni s'a impus-o ca cântăreață de forță.

Acest concert ne-a desvăluit un nou talent în sânul societății noastre tinere în persoana d-șoarei Elenița Scridon, care ne-a surprins cu temeinica ei pregătire, școală și siguranță în arta pianului.

Ne-a cântat cu o tehnică ce nu lasă nimic de dorit, cu o siguranță aproape matematică, cu atâta gust, artă și precizie piesa de concert „Invitare la dans” de C. M. v. Weber și „Pe picior” de T. Brediceanu.

Ne bucurăm, că avem în sânul tinerimei noastre așa o bună putere și credem că ne va oferi încă multe prilejuri de a o asculta.

Toate aceste puncte au fost călduros aplaudate, făcându-se entuziaste ovații.

A urmat apoi d. Ionel Rădulescu.

În toate bucățile cântate, domnul Rădulescu ni-s'a impus nu numai ca talent remarcabil, dar ca perfect interpret al compozițiilor cântate.

O voce plăcută, sonoră cu cele mai variate modulațiuni, melodică și vibratoare, cântecul său pătrunde inima.

Ne-a cântat cuceritoare bucăți: „Foaie verde de bujor” de H. Kirchner, „Mugur, mugurel” de G. Dima, „Moțul la drum” de I. Vidu, „Pe mare”

„Tu ești odihna“, „Lauda lacrimilor“ de Selmbert, „Ideale“ de Tosti, „Adio“ de I. Brătian.

Acompaniarea pieselor de cant a prestat-o d. H. Klee cu mult gust și artă, dovedind o pricepere adâncă și un interes deosebit cântecelor noastre, reuniunii și societății. Corul încă a fost condus cu mult tact și artă de măiestrul ei H. Klee.

Concertul s'a încheiat cu dans care a durat până dimineața.

Tache Ionescu, șeful partidului conservator democrat din România, a fost zilele trecute în Sibiu, în chestia procesului ce-l poartă în contra universității săsești, pentru munții ei din România. A făcut vizită I. P. Sale mitropolitului *Mețianu* și familiei *P. Cosma*.

Dela despărțământul Beluș al „Asociațiunii“. Duminecă în 26 noembrie, despărțământul Beluș al „Asociațiunii“ va organiza o *Conferință publică* în sala „Casinei Române“, cu următorul program:

D-șoara *Iuliana Țiț*: Mama, de G. Coșbuc, (declamație). *Dr. Ioan Comșia*: Ochiul normal și anomaliile ochiului, (conferință). Terțet de vioară, executat de domnii *Ioan Bușitia*, *Fr. Hubic* și *Alexandru Ghira*. Invitări speciale nu se fac. Toți iubitorii de cultură românească sunt bine văzuți.

O afacere senzațională la Paris.

La Paris a fost arestate un mare număr de persoane acuzate, că făceau comerț cu fete tinere. Au fost vândute peste 300 de fete în mare parte între 11 și 15 ani. Multe au fost vândute chiar de mamele lor. Celebra proxenetă Lamarre e și ea arestată pentru că și-a vândut ambele fice.

În cercurile guvernamentale domnește mare consternare pentru că unul din principalii acuzații este șeful redactor dela „Lanterne, Flachon care a dispărut

Fostul prim-ministru Briand ar fi și el amestecat în această afacere.

Până acum nu s'a stabilit însă nimic compromițător contra lui.

Un mandat de arestare a fost lansat contra d-lui Flachen, girantul ziarului „La Lanterne“ inculpat de atentat contra bunurilor moravuri.

Ziarele spun, că și alte persoane cunoscute sunt implicate în această afacere.

Erupția vulcanului Stromboli. Din Catania vine știrea, că vulcanul Stromboli a făcut erupțiune cu mare violență. Au fost două explozii teribile urmate de o erupțiune abundentă de fum negru și de materii incandescente. A urmat, apoi o ploaie deasă de pietre.

Seria prelegerilor populare, ce se vor ține în pătrarul ultim din 1911 pe teritoriul despărțământului „Teaca“ al asociațiunii: În 26 noembrie, 12 ore: Bratfalău: dr. Bran: „Asociațiunea“; dr. Vescan: „Datini rele“; N. S. Aron: „Alcoolul“. 17 decembrie n., 12 ore: Budurlău: Aceleași prelegeri. 17 dece., 12 ore: Archiud: O. Savu: „Lipsa culturii“; I. Rus: „Din economie“. 17 dec., 12 ore: Băița: S. Chibulautean: „Folosirea timpului“; S. Pinte: „Economie“. 17 dec., 12 ore: Socol: P. Gora: „Economie“; I. Pop: „Contra desfrâului“; I. Hossu: „Cruțarea“. 24 dec., 12 ore: Mlaș: S. Pinte: „Economie“; V. Turcu: „Noțiuni de constituție“; S. Chibulcutean: „Folosirea timpului“. 24 dec., 12 ore: Fărăgău: I. Dredețian: „Luxul în popor“; I.

Pop: „Desfrâul în popor“; P. Radu: „Stupărit rațional“. 24 dec., 12 ore: Sântu: O. Savu: „Cultură“; I. Dredețan: „Lucrul în popor“; P. Radu: „Stupărit rațional“.

Din ședința comitetului, ținută în Teaca, la 16 noembrie 1911. — *Dr. Eugen Bran*, direct. desp.; *Nicolae S. Aron*, secretarul desp.

Mare scandal într'unu teatru englez. Cunoscuta artistă pariziană Gabby Dely, care joacă la Londra sub numele de Miss Manuel, era să cadă victimă expansivității studenților la New Haffen.

Trei sute de studenți au asediat teatrul „Hyperion“ pe scena căruia juca artista.

Se născu un mare tumult, în mijlocul căruia artista a fost apostrofată cu cuvinte injurioase.

Artista însă nevoind să părăsească scena, studenții săriră peste orchestră pe scenă.

Artista părăsi atunci scena și fugi în stradă împreună cu mai multe artiste.

În vremea asta pe scenă se încinse o luptă vie între studenți deoparte și actorii și mecanicii teatrului de altă parte.

Actorii și lucrătorii teatrului erau să se retragă în fața numărului covârșitor al studenților, când unuia din ei îi veni în minte să pue mâna pe un furtun de apă, și astfel furia studenților fu potolită.

În sală lupta continua între studenți și publicul care luase partea artistei.

Funcționarii teatrului aflați pe scenă îndreptară atunci furtunul și asupra studenților din sală.

Măsura fu eficace pentru a potoli pe studenți dar în același timp provocă o panică în tot teatrul.

Concert în Oradea-mare. Reuniunea română de cântări „Hilaria“ din Oradea-mare invită la *Concertul urmat de dans*, ce-l va aranja luni în 27 noembrie 1911 st. n. în sala dela „Kereskedelmi-csarnok“ cu concursul binevoitor al d-șoarei *Melania Brândușan* și al tenoristului d. *Ionel Rădulescu*

Prețul de intrare: de familie 10 cor., pentru persoană 4 cor.

Venitul curat este destinat pentru fondul „Reuniunii“. — Incepntul la orele 8 seara. — Program seara la cassă.

Dare de seamă. Cu ocaziunea căsătoriei religioase a d-șoarei *Veronica Crețu*, din Uzdin (comitatul Torontal) cu domnul *Romulus Săbău*, din Folt (com. Huniedoarei) teolog abs., la propunerea subsemnatului au incurs la jocul miresei 66 cor. pentru fondul gimnaziului din Brad.

Suma am expediat-o direcțiunii institutului.

Iuliu Magdu, inv.

Aviz! Am onoare a aduce la cunoștința Onor. public românesc, că după o praxă îndelungată, făcută prin Viena și Berlin, în primele ateliere și prăvălii, mi-am deschis atelier și prăvălie de ghete bine asortat în strada Grecilor Nr. 9 (Sassebeș) Sebeșul-săseșc. Atrag atențiunea On. cetitori, cum că efeptuiesc ghetele cele mai practice pentru *picioare suferinde*, și lucruri de *fason*, pentru cari garantez, că le execut conștiințios și grabnic, după cerință. Comandele le trimit urgent, deslușiri și informațiuni dau gratuit. Rog sprijinul On. public românesc: *Ioan Tincu*, specialist de încălțăminte pentru picioare suferinde. *Sászsebes*, str. Grecilor Nr. 9.

x Rostul medicamentelor în contra vânei de aur (emoroide) este să sisteze cauza constipațiunii, acestei boale neplăcute. Experiențele câștigate în spitalul general din Viena dovedesc că „*Apa amară naturală Franz Iosef*“ (Ferenz József), deja în decurs de câteva ore produce un scaun moale și cu toate ocaziunile alină durerile. Se capătă în prăvălie de apă minerală în farmacii.

x Cei mai renumiți medici au declarat comun că copii în periodul de dezvoltare sunt mai bine feriți, mai cu seamă de boalele lipicioase, dacă sunt nutriți cu nutrimente nutritoare și pentru acest scop au ales ca cel mai bun oleul de pește, care este ușor de mistuit. Cel mai recomandabil este oleul de pește „Zoltan“ care are puterea mare de nutrimente și nu are nici un miros, nici gust rău și copii îl beau bucurosi. Singurul preparator Zoltán Béla farmacist.

Ca să fim cruțați de munca și speșele îmbinate cu provocarea restanțierilor, pe calea aceasta rugăm pe toți abonații ziarului nostru, să binevoiască a grăbi cu plățirea abonamentului.

Pe cuponul mandatului postal, rugăm a se indica numărul de pe fâșia sub care primesc ziarul.

Cu stimă:

Administrația ziarului
„ROMÂNUL“

A apărut

„LA MASA CALICULUI“

Schițe și nuvele

de

Caton Theodorian.

Se găsește la toate librăriile din Ardeal pe preț de 1 cor. 50 fl., sau la autor, București, str. G. D. Pallade 49, în schimbul costului plus 10 fl. porto.

Aviz. Sprijiniți pe M. Radu, eroitor român în Cluj strada Jokai No. 2!

Dr. ȘTEFAN TAMAȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Rubrica de șach

sub conducerea maestrului **Gheorghe Maroo** (Viena).

Partia XV.

Este o așa numită „partie vieneză“ cum am mai publicat (partia IV în nr. 128 și a VI-a în nr. 139 al ziarului „Românul“). Șachistii austriaci *Hampe* maestrul și celebrul *Wilhelm Steinitz* (1836—1900) învingătorul lui Anderssen și succesorul lui în campionat*), au introdus în practică trăsătura Sb1—e3 la deschidere.

O reproducem așa cum a decurs între *Alechin* (alb) și *Leonhardt* la al 22-lea tur al întrecerii din

*) 28 ani dearândul, dela 1866 până la 1894, Steinitz a fost campion mondial neînving de nimeni. În sfârșit, la 1894, *dr. Lasker* a triumfat și poartă de atunci gloria aceasta, care acuma și lui i-se dispută: chiar se anunță că tânărul spaniol *Capablanca* a provocat categoric pe *Lasker* la luptă pentru campionat.

An onoare să avizez mult stimații mei cumpărători, că mi-au sosit mare asortiment de stufe noue

engleze și indigene
: **de toamnă și iarnă** :

și îi rog cu insistență să le cerce

Cu deosebită
stimă :

HIRSH ANTAL

atelier de croitorie modernă.

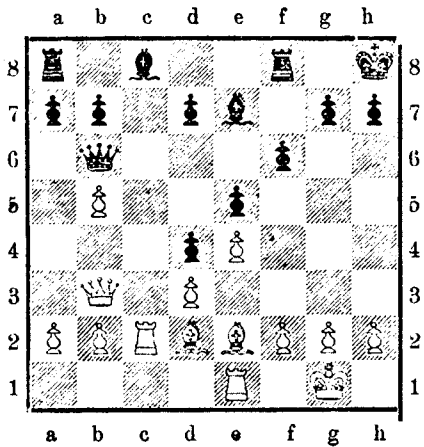
: **ARAD, Piața Andrássy Nr. 18.** :

Karlsbad, în ziua de 19 septembrie n. c. Pe Alechin l-am prezentat deci, dinadins în trei partii consecutive, pentru a permite cetitorilor, cari se interesează, o privire în felul de a juca al tânărului șahist excelent.

Alechin.	Leonhardt.
1. c2—c4	e7—e6
2. e2—e4	e7—c5
3. Cb1—c3	

Foarte bine ar fi imediat Cg1—f3, pentru a exopera mișcarea d2—d4.

3.	Cb8—c6
4. Cg1—f3	Cc6—d4
5. d2—d3	Cg8—e7
6. Ff1—e2	Ce7—c6
7. O—O	Ff8—e7
8. Fc1—f4	f7—f6
9. Tf1—e1	O—O
10. Cc3—b5	Cd4×b5
11. c4×b5	Cc6—d4
12. Cf3×d4	e5×d4
13. Dd1—b3	Rg8—h8
14. Ta1—c1	e6—e5
15. Ff4—d2	Dd8—b6
16. Tc1—c2?	

Cea mai simplă mișcare ar fi acum

16. Fd2—b4	Fe7×b4
17. Db3×b4	d7—d6
16.	a7—a6!
17. a2—a4	a6×b5
18. a4×b5	d7—d5!
19. e4×d5	

Cum ar fi

19. Db3×d5?	Fc8—e6!
19.	Fe8—d7
20. Tc2—c1	Fe7—d6
21. Fe2—d1	Db6×b5
22. f2—f3	Ta8—a6

Provoacă eșirea reginelor, căci amenință Db5×b3 și Ta6—b6.

23. Db3×b5	Fd7×b5
24. Fd1—c2	Ta6—a2
25. Tc1—b1	Tf8—c8
26. Tc1—c1	Ta2—a8
27. Tb1—a1	

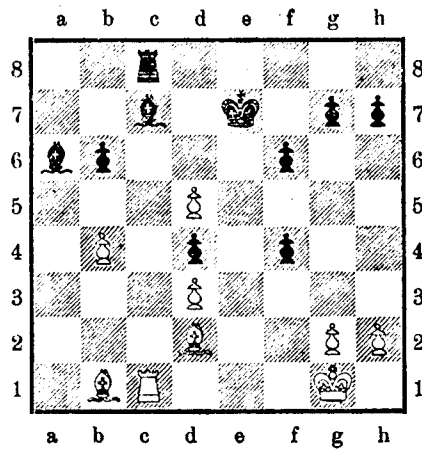
Era pericolul Tc8×c2 cu ocuparea unui pion.

27.	Ta8×a1
28. Tc1×a1	Rh8—g8
29. Fc2—b1	Rg8—f8
30. Ta1—a5	Fb5—a6
31. b2—b4	Fd6—c7
32. Ta5—c5	b7—b6
33. Tc5—c1	Rf8—e7
34. f3—f4	

Ultima încercare. Contra amenințării Re7—d6 nu se putea găsi nimic mai bun. Alechin specula încă la șansa aceasta :

34.	Re7—d6
35. f4—f5	Rd6×d5
36. b4—b5	Fa6×b5
37. Fd2—b4 (mat în perspectivă)	e5—e4!
38. d3×e4+	Rd5—e5
39. Fb4—e1 (iarăș amenință mat), etc.	

34.	e5×f4

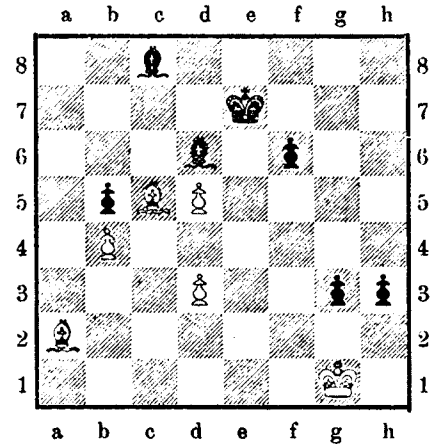

35. Rg1—f2	Fc7—e5
36. Rf2—f3	Tc8×c1
37. Fd2×c1	g7—g5
38. Rf3—e4	b6—b5!

Negru amenință acum Re7—d6 pe lângă Fa6—c8 etc.

39. g2—g3	f4×g3
40. h2×g3	Fe5×g3
41. Re4×d4	h7—h5
42. Rd4—e4	h5—h4
43. Fc1—e3	h4—h3
44. Fe3—c5+	Fg3—d6
45. Re4—f3	g5—g4+
46. Rf3—f2	g4—g3
47. Rf2—g1	Fa6—b7
48. Fb1—a2	Fb7—c8

Alb renunță, în situațiunea aceasta :

Deslegarea problemei 18 (de K. Tarter în Cernăuț). (In diagram a stat greșit; Th7 e alb, asemenea Tc5, cum a fost indicat corect în transcriere).

1. Tc5—c6.	
a. 1. Tc5—c6	d7—d5
2. e5×d6+	
b. 1. Tc5—c6	d7×c6
2. Fd4—c5+	
c. 1. Tc5—c6	Fg8—d5 (ori Fg8×h7)
2. Cc7×d5+	
d. 1. Tc5—c6	Fg8 ori unde
2. g7—g8+	
e. 1. Tc5—c6	Cd8 ori unde
2. Dc8×e8+	
f. 1. Tc5—c6	Cf8×h7 (ori ×g6)
2. Dc8×d7+	
g. 1. Tc5—c6	Cf8—e6
2. Cc7—d5+	

POȘTA REDACȚIEI.

I. Gramadă. Viena. — Adresa cerută nici noi nu o știm.

Un verendian. Se va publica.

Redactor responsabil : Atanasie Hălmăgian.

Vărosmajor-Sanatorium și Hydrotherapie
 26 odăi aranjate cel mai modern.
 Supraveghiere medicală continuă (constantă).
 Birou central, stabiliment medical:
Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.
 Director-șef: **Dr. A. Cozmuța.**
 Consultațiuni dela orele oreln 8—9 a. m. 3—5 p. m.
 Telefon 88—99.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

Roza dela Disentis

de

H. Zschokke.

Trad. de Iunius.

(69) — Urmare. —

Vorbind mai de una mai de alta ajunseră până în apropierea unor peșteri, ce se aflau acolo asemenea unor guri negre, deschise. De aici apucaseră la dreapta spre o cascadă puternică, ce cădea din înălțimea unei case de pe un ghețar, descriind un cerc mare în căderea sa. În sfârșit d-ra își luă inima 'n dinți și zise:

Femeile sunt uneori, — cum ști și d-ta, — ceva cam curioase. Am văzut la d-ta în casa preotului din Panix din întâmplare o pungă foarte delicat lucrată. Imi dai voie să admir încăodată broderia?

Căpitanul o scoase încet, — nu fără bătaie de inimă, — la iveală, căci știa, că acum înfășurăt trebuie să atingă punctul acela în conversațiune, care-l interesa mai mult pe dânsul. Și totuș numai gândind la necredincioasa donatoare a pungii, tot sufletul i se revolta, căci se simțea atins, jignit în demnitatea lui de bărbat.

Era însă curios să afle, poate va încerca

d-șoara să o prezinte pe ușuratică ca fiind nevinovată.

Dupăce observă, — sau se prefăcea, că observă, — din toate părțile țesătura și broderia, ca să-și învingă zăpăceala, sau poate se gândea cum se reia mai bine firul întrerupt al conversațiunii, dânsa îi înapoie punga zicând:

— Cunoșc lucrul acesta... așazisa Roză dela Disentis. Imi dai voie să mai stărui întrebându-te cum...

Aici vocea dânsului se înecă. Oprindu-se apoi din mers, îl apucă cu amândouă mâinile de braț, ca și când s'ar fi temut să nu fugă și ațintindu-și privirea rugătoare asupra lui zise cu un aer de timiditate în voce:

— D-șoara de Marmels din Viena este cea mai intimă amicică a mea!

N'ai putea să mă învrednicești pe un moment de întrebarea d-tale?...

Poate-ți voi părea ceva cam prea stăruitoare, mai ales că ne cunoaștem de abia douăzeci-și-patru de ore, însă... Fi sincer față de mine! Aș vrea să vorbesc și eu sincer cu d-ta. Numai una spune-mi... știu că ai primit acest cadou dela domnișoara Elfrida.

D-ta ai pierdut punga sau ai dăruit-o cuiva. Cum și pe ce cale ai ajuns iarăși în posesiunea ei? — Înainte cu jumătate de an am cumpărat-o dela servitorul meu de acum Uli Goin într'un birt.

Amica d-tale se vede, că a făcut bucurie cuiva, se poate, chiar vr'unui servitor din persona-

lul ei, dăruindu-i-o. Astfel a tot călătorit mereu din mână în mână, jucând pretutindenea rolul unui amanet de dragoste, pânăce o zării iarăș și încă pe neașteptate.

— D-ta te înșeli domnule. Nimănuia afară de d-ta și numai d-tale ți-a dat Elfrida suvenirea.

Te conjur, să vorbești adevărul! Mic-mi zace în acest moment cu mult mai mult la inimă această afacere decât îți poți d-ta închipui. Sau poate... nu ai vrea, ori nu ți-e permis? Dacă te jenează, atunci nu mai insist.

— Să mă jenezi! — repetă dânsul vorba aproape ofenzat și se ridică mândru. — De ce să mă jenezi?

— D-ta ai... domnule Prevost, d-ta poate ai cunoscut în Viena o persoană, una... rogu-te pe cine ai fericit d-ta în Viena cu punga, când ai părăsit casa doamnei de Grienburg?

— D-șoară, mie-mi vine a crede, că amica d-tale nu ți-a destăinuit totul, ci pentru ca să-și poată mai ușor ascunde ușurința, te-a înșelat cu o poveste.

Sau atunci ce vrei d-ta să zici prin cuvântul acela „una“, fără să-l numești? Eu pot să-ți răspund și vreau să-ți răspund deschis.

Amica d-tale a fost odinioară și amica, — mai mult chiar! — prima mea dragoste. S'a purtat însă nedemn, bătându-și joc și făcând de răs un om cinstit.

(Va urma)

REGATUL ROMANIEI ARSENALUL DE CONSTRUCȚII

7958/9 Noemvrie 1911.

Publicațiune.

De oarece la licitația din Noemvrie 1911, nu s'au obținut prețuri avantajoase, se aduce la cunoștința amatorilor că în ziua de 8 Decemvrie 1911, orele 9 dimineața, se va ține o nouă licitație în localul acestui stabiliment, pentru aprovizionarea cu:

SERIA I-a.

180000 kgr. oțel pentru corpuri de șrapnele de 88 mm. toleranță de plus 2'6 mm. lungimea barelor 3 m. tol. de plus 30 mm.

14000 kgr. Idem pentru diafragme de 45 mm. tol. de plus 1'3 mm. lung. barelor 3 m., toleranță de plus 30 mm.

30000 kgr. Idem pentru capace de 55 mm. toleranță de plus 1'6 mm., lungimea barelor de 3 m. toleranță de plus 30 mm.

6500 kgr. bare de oțel pentru șurupuri port percutoare de 23'5 mm., bine rotund și fără oxide, lungimea barelor obișnuită.

3500 kgr. Idem pentru capacele degetarului de 28 mm. bine rotund, fața netedă și fără oxide, lungimea barelor obișnuită.

200 kgr. Idem pentru șuruburi de 3'3 mm. toleranță de plus 0'1 mm.

SERIA II-a.

25000 kgr. drugi de alamă presabilă numită „Delta” de 33 mm. toleranță de plus 0'2 mm.

28000 kgr. Idem de 29 mm. toleranță de plus 0'2 mm.

4200 kgr. Idem de 41 mm. toleranță de plus 0'2 mm.

3200 kgr. Idem de 15'5 mm., toleranță de plus 0'05 mm.

1000 kgr. Idem de 12 mm. toleranță de plus 0'05 mm.

280 kgr. sârmă de alamă de 3 mm.

250 kgr. Idem de 4'5 mm.

120 kgr. Idem de 2'5 mm.

300 kgr. Idem de 7'5 mm.

100 kgr. Idem de 1 mm. pentru arcuri spirale.

250 kgr. bandă de alamă de 33 mm. lățime și 0'6 mm. grosime pentru arcuri de siguranță.

200 kgr. Idem de 27 mm. lățime și 0'6 mm. grosime pentru arcuri.

350 kgr. Idem de 45 mm. lățime și 0'5 mm. grosime.

7800 kgr. țevă de alamă presabilă numită „Delta” de 62 x 48 mm.

2200 țevă de alamă obișnuită de 11 x 9 mm.

4500 kgr. țevă de aramă fără sudură de 82 x 74'5 mm.

SERIA III-a.

100000 kgr. plumb în blocuri pentru gloanțe.

800 kgr. bandă de plumb de 19 mm. lățime și 0'8 mm. grosime.

Doritorii de a lua parte la licitație. pot vedea condițiunile caetului de sarcine și cere orice informațiuni, la Arsenalul de Construcții, în fiecare zi de lucru între orele 9 și 11 dimineața.

Izvor ieftin de cumpărat
gramofoane și plăci
de vânzare și cu plătire în rate
Noutăți! Au apărut noi plăci românești. Cereți preț curentul il. gratis din Margle magazin de

gramofoane

al lui

T O T H I Ó Z S E F
S Z E G E D , S T R A D A K Ö N Y Ö K N r . 3 .

Sunt recunoscute de calitatea cea mai bună

G H E T E L E

pentru domni, doamne și copii, pregătite în atelierul propriu al „Asociațiunii călătorilor Aradani” și se pot procura cu prețurile cele mai moderate.

Director: IUSTIN OLAR.

A R A D , Szabadság-tér Nr. 14.
(Filiale în PISCHI și CERMEI).

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, vinderea și cumpărarea de moșii și parcelarea lor o mijloace mai avantajos:

Biroul de Intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpád-tér Nr. 5.

.: Telefon Nr. 671. .:

Magazinul electrotehnic al lui

Kalmár József

Arad, str. Salac Nr. 2.

Telefon: 242.

Montează motoare electrice pentru industriași, instalează lumina electrică cu prețurile cele mai moderate, etc. etc.

KOHN JAKAB

VĂPSITOR ȘI ZUGRAV.

ARAD, STR. WEITZER-JÁNOS 17.

ANGAJEAZĂ ORICE LUCRARE DE SPECIALITATE. EXECUȚIE SOLIDĂ CU PREȚURI SCĂZUTE. LUCRĂRI PENTRU PROVINCIE SE EXECUTĂ PROMT ȘI ELEGANT.

ATLANTICA

prăvălie specială de

Tea Rum : C a f e a :

ARAD, Piața Andrásy Nr. 20.

(în fața casei comitatului).

Telefon pentru oraș și comitat 609.

Pentru sezonul de toamnă și iarnă!

:: Recomand magazinul meu bogat asortat în ::
pălării de bărbați, albituri, cravate și mițe.

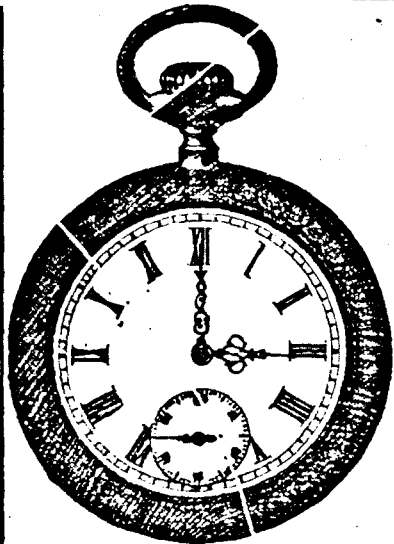
Mare asortiment de pălării de băieți pe lângă prețuri fixate. Totdeauna recomand

≡ atelierul meu de blănărie ≡

pentru toate lucrările ce cad în branșa aceasta pe lângă serviciul cel mai prompt.

Cu stimă:

IOAN BĂLINT „JÁNOS”
Timișoara-Fabric. Palatul orașului.

Cele mai bune **oroloage**
Cele mai solide și **juvaericeale**
cele mai moderne
atât pe **bani gata, cât și în rate** pe lângă **chezășie de 10 ani** cu prețuri ieftine, liferează cea mai bună prăvălie în aceasta privință în întreaga Ungaria

Brauswetter János

orologier în Szeged.

Catalog cu 2000 chipuri, se trimite gratuit.

Notez, că numai aceia vor primi catalogul gratuit, cari îl cer cu provocare la ziarul „Românul” (ad. scriu că au cetit anunțul în „Românul”). Corespondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

PRIMA FABRICĂ de MOBILĂ în VĂRȘET

LEONH. SCHULZ

PROPRIETAR:

Văduva HUGO APFELBAUM

GEL MAI MARE DEPOSIT DE MOBILĂ ÎN UNGARIA DE SUD.

CALITATE PRIMĂ! — PRODUCERI PROPRII
PREȚURI MODERATE.

VĂRȘET STR. KUDRITZER

No. 11 și 16.

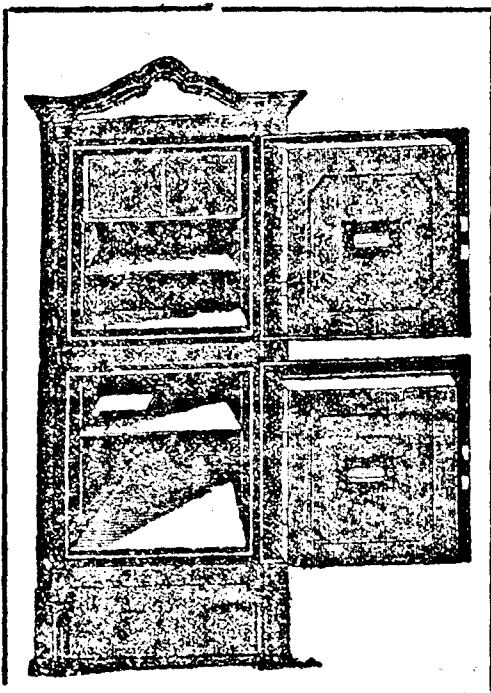
(TÂRGUL LEMNELOR). — ÎNTEMEIATĂ LA 1865

6154

Prima fabrică transilvană
ces. și regală privilegiată de
Casse de fer și oțel și lăcătușerie de artă
și construcție instalată cu forță electrică.

Serviciu solid, prompt și conștientios.
Prețuri moderate.

Cataloge de prețuri gratis și franco.
Prima referințe.

E. Purece,
Sibiu—Nagyseben, Strada Faurului
(Schmiedgasse) Nr. 19.

Subsemnatul am onoare a atrage binevoitoarea atențiune a publicului românesc asupra depositului meu de

piane și pianine

asortat cu instrumente din cele mai bune fabrici (Bösendorfer, Ehrbar, Petrof, Stingl etc.) cu prețuri de 600—2000 cor. Armoniuri de școală dela 200 cor. în sus.

Cu distincă stimă:

T. POPOVICI,
profesor de muzică.

:- SIBIU, strada Cisnădiei N-rul 7. :-
(Vis-à-vis de hotelul „Împăratul roman“).

ATELIERUL DE LĂCĂTUȘIE ARTISTICĂ DE CLĂDIRI ȘI DE CÂNTARE

Mark Gartner

Arad, Piața Libertății Nr. 11.

Primește și execută prompt culant și cu prețuri moderate orice fel de lucrări în bransa de lăcătușie precum: ferăriile la clădiri, zăbrele la morminte și pregătiri și reparaturi solide de cântare. Cu preliminare de spese servește gratuit.
:- Contând la binevoitorul sprijin, rămân :-

Cu deosebită stimă:

MARK GARTNER.

Nu numai pentru publicul din loc dar și pentru cel din provincie este de însemnătate dacă își cumpără cele trebuincioase din

prăvălia de dantele (Csipke áruház)

din strada Asztalos Sándor nr. 4, pentru că a sosit marfa de iarnă și o vinde pe un preț foarte ieftin:

Rugăm a cere prețurile mai jos însemnate.

Mănuși de lână curată pentru bărbați și femei 35 cr.	Cămăși trico, jaeger, pentru bărbați și femei . . . . . 90 cr.
Mănuși de lână curată pentru copii, vârgate sau albe . . . . . 20 cr.	Ismene trico, jaeger, pentru bărbați și femei 80 cr.
Ciorapi pentru femei, jaeger, vârgați sau albi 45 cr.	Trico pentru copii, jaeger . . . . . 50 cr.
Ciorapi pentru femei, împlețiți . . . . . 25 cr.	Blouse flanel . . . . . 75 cr.
Gamasch de lână pentru copii . . . . . 45 cr.	Neglige flanel . . . . . 2.70 cr.
Mănuși glacé căptușite pentru femei . . . . . 75 cr.	Blouse din materie . . . . . 1.20 cr.
Mare deposit in dantele spre ales!	Cămăși pentru copil R. chiffon 85 cr.
	Cămăși pentru copil zephyr colorat 85 cr.
	Cămăși pentru bărbați R. R. chiffon 99 cr.
	Cămăși de noapte pentru bărbați 1 fl. 20 cr.
	Cămăși pentru femele R. Chiffon 75 cr.
	Ismene pentru femele R. chiffon 74 cr.
	Jipon de klott cu crețe duble 1 fl 50 cr.
	Jipon de mătase 3 fl. 75 cr.
	Taft de mătase 70 cr.
	Blouse de mătase vârgate 70 cr.
	Ploiere pentru bărbați și femei 1 fl. 20
	Cămăși pentru fetițe R. chiffon 48—65 cr.
	Batiste, duzina cu 58—1.20 cr.
	Gulere numai 7 cr. bucata
	Mangete părechea 6—8 cr.
	Congrè lucru de mână 1 fl. 25 cr.
	Dantelă metru dela 1 cor. în sus
	Pânză de dantelă dela 25 cr.
	Gulere de dantelă 50 cor.
	Cravate pentru bărbați 10 cr.
	Mănuși glacé obicnuite 58—85 cr.
	Mănuși glacé albe lungi 1 fl. 50 cr.
	Ciorapi pentru femele 39 cr.
	Bretele 30 cr.
	Mare deposit in dantele spre ales!

Acestor prețuri corespunde calitate bună și trainică.

Afară de acestea au sosit în mare cantitate cârpe de berlin împletite, cârpe nimalaia, gilete împletite, gamasch împlețiți și trico pentru femele, paltioane, caraciil pentru copii. Șaluri împletite de mătase. Broderii fine elvețiene. Perdele, aceporințe de pat tüll, corsete reform. Surțe de luster și clott.

Covoare linoleum. Albituri fine pentru femele. ș. a. ș. a.

Prețuri surprinzător de eftine!

Prețuri surprinzător de eftine!

Rugăm pe p. t. public cumpărător a se convinge de eftinătatea prețurilor.

Cu stimă: **Csipke Aruház.**

Arme de vânatoare
sistem Novotny,
Revolvere
sistem

Frommer, Browning, Steyr-Pieper.

Floberte și pistoale, gramofone de tot soiul, violine, flaute, tamburine, ghitare, cimbale, citere, harmonice. Binocluri și ochiane originale franceze, ochiane cu prisme sistemul cel mai nou, aparate de fotografiat, candelabre, mobile de aramă, dulapuri de gheață, căhale, cuptoare, aparate moderne de ras, jamantane de piele veritabilă, non plus ultra în eleganță și durabilitate de toată mărimea, jente de mână, precum și **tot felul de articole de sport** cu prețurile cele mai ieftine și de calitatea cea mai excelentă

se pot cumpăra pe rate lunare minimale

în conturent semestral sau anual dela

„GENTRY“

Societate pe acții pentru mărfuri comerciale și articole de sport.

BUDAPESTA VII. Bulevardul Elisabeta No. 48.

Scrieți românește!

Liste de prețuri trimitem gratis și franco oricui despre oricare articol.

Ediție separată.

S'a deschis
magazinul

KORÁNYI

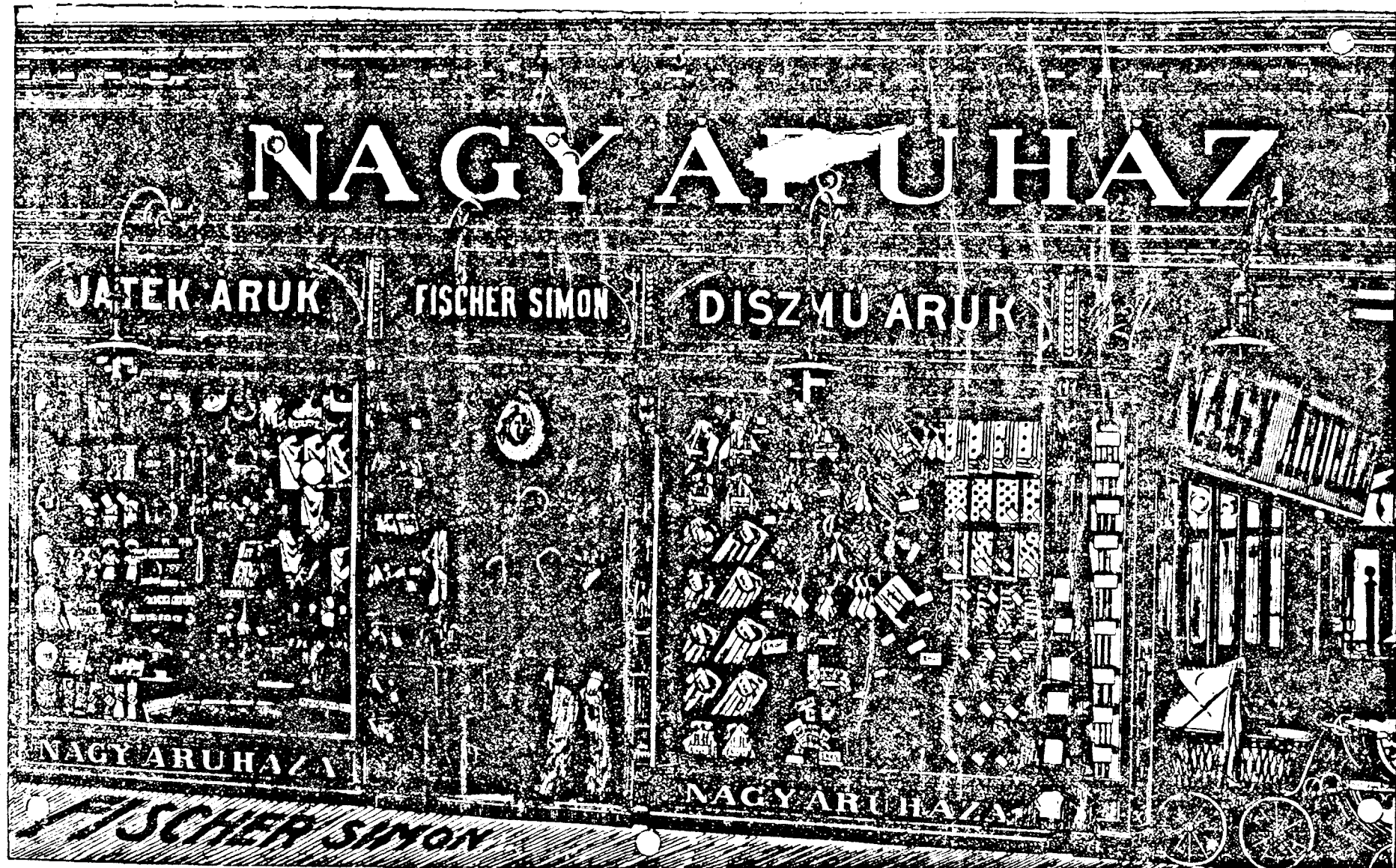
de ghete, pălării, și modă
pentru domni.

VÂNZARE ZILNIC

dela orele 8 dim. până la 6 seara.

FISCHER SIMON

ARAD, Szabadság-tér 12. Cel mai ieftin izvor de cumpărare din com. Arad.

TIPARUL TIPOGRAFIEI „CONCORDIA” ARAD.